

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2022-2023

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Veronika Netušilová

Bariéry ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit

Praha 2023

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Dr. Milan Beneš

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2022-2023

BACHELOR THESIS

Veronika Netušilová

**Barriers to Education for Women from Socially Excluded
Localities**

Prague 2023

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Doc. Dr. Milan Beneš

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 06.03.2023

Veronika Netušilová

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce panu Doc. Dr. Milanu Benešovi za odborné vedení a poskytnutí cenných rad při zpracování mé bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku bariér, kterým čelí ženy ze sociálně vyloučených lokalit v oblasti vzdělávání. Cílem práce je analyzovat překážky, které brání ženám z těchto lokalit v přístupu ke kvalitnímu vzdělání a následnému uplatnění na trhu práce. Práce vychází z teoretických přístupů a empirických výzkumů, které se zabývají tématem sociálního vyloučení. V rámci výzkumu byla použita kvalitativní metoda sběru dat, konkrétně polostrukturované rozhovory s ženami ze sociálně vyloučených lokalit.

Klíčová slova

Bariéry, diskriminace, podpora, prevence, sociální vyloučení, stereotypy, vyloučené lokality, vzdělávání, ženy.

Annotation

The bachelor thesis focuses on the issue of barriers that women from socially excluded areas face in the field of education. The aim of the thesis is to analyze the obstacles that prevent women from these areas from accessing quality education and subsequently entering the labor market. The thesis is based on theoretical approaches and empirical research that deal with the topic of social exclusion. As part of the research, a qualitative method of data collection was used, specifically semi-structured interviews with women from socially excluded areas.

Keywords

Barriers, discrimination, education, excluded localities, prevention, social exclusion, stereotypes, support, women.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	11
1.1 Současnost	15
2 SOCIÁLNÍ ZNEVÝHODNĚNÍ.....	18
2.1 Sociálně vyloučené lokality	20
2.2 Sociálně znevýhodněné osoby	24
2.2.1 Romové.....	25
3 BARIÉRY VE VZDĚLÁVÁNÍ.....	27
3.1 Osobnostní bariéry	27
3.2 Situační bariéry	28
3.3 Institucionální bariéry	29
3.4 Diskriminace	29
4 PREVENCE A MOŽNOSTI PODPORY.....	31
4.1 Státní podpora	31
4.2 Neziskové organizace	32
PRAKTICKÁ ČÁST	36
5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	36
5.1 Výzkumné otázky	37
5.2 Kvalitativní výzkum	37
5.3 Analýza dat	38
5.4 Průběh rozhovorů.....	39
5.5 Otázky rozhovoru	42
5.5.1 Vzdělání a vzdělávání	42
5.5.2 Možnosti pomoci a podpory	47
5.5.3 Bariéry a jejich řešení	50
5.5.4 Cíle a vize	54
5.6 Výsledky získaných dat	54
5.7 Možná řešení.....	56
ZÁVĚR	57

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	59
SEZNAM ZKRATEK	64
SEZNAM PŘÍLOH.....	65

ÚVOD

Život mezi dvěma zcela odlišnými prostředními se mi stal inspirací k psaní vybraného tématu, které se zabývá bariérami ke vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit. Říká se, že člověk se učí celý život, což je určitě pravda, ale ne každý se může i celý život vzdělávat.

Z pozice sociálního pracovníka lze zaznamenávat v rámci výkonu svého zaměstnání jiný pohled na vzdělávání než v životě mimo pracovní dobu. Sami se pohybujeme v kruzích, kde lidé studují do dospělosti. Rozvoj technologií a pokroků ve všech odvětvích, které trh práce nabízí, je nespočet. Okolí i my sami tak často vnímáme vzdělání jako samozřejmost. Z našeho pohledu se vzdělávání jeví jako pozitivum, ale osobám, které žijí v sociálně vyloučených lokalitách nikoliv.¹

Pokud se pohybujete mezi lidmi ze sociálně vyloučených lokalit, jejich pohled na vzdělávání bývá obvykle velmi odlišný než kdekoliv jinde. Muži často, pokud jsou zaměstnaní, vykonávají manuální práci. Ženy ale obvykle do práce nechodí vůbec, nejčastěji kvůli péči o děti. To ale nebývá jediným důvodem, proč jsou nezaměstnané. Prostředkem k tomu, aby měly ženy ze sociálně vyloučených lokalit odpovídající zaměstnání, je vzdělání. Bariér ve vzdělávání je ale mnoho. Těmto ženám může chybět motivace, podpora, ale třeba i finanční prostředky. To, že práce není hlavní prioritou, je časté především u žen, které vychovávají děti a jejich manžel je finančně zabezpečí.²

Ve chvíli, kdy zákon neukládá povinnost se dále vzdělávat, tlak okolí ubývá a je to v podstatě pouze na daném jedinci, zda se bude chtít vzdělávat dál či nikoli.³

1 BITTNEROVÁ, Dana, David DOUBEK a Markéta LEVÍNSKÁ. Funkce kulturních modelů ve vzdělávání. V Praze: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str.204-208

2 Donath-Burston-Marsteller: Vzdělávání dospělých v ČR, str. 12. [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <http://www.dbm.cz/>.

3 Přehled dokumentů – Ministerstvo vnitra České republiky. Identifikace zásadních problémů v oblasti sociálního vyloučení [online]. [cit. 17.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/prehled-dokumentu.aspx>, str.27

Bakalářská práce má za cíl zmapovat danou problematiku a popsat teoretická východiska a dosavadní výzkum.

Rozdělena je na pět kapitol, které pojednávají o zvoleném tématu. První kapitola se zaměřuje na vzdělávání dospělých, a to především v dnešní době. Druhá kapitola pojednává o sociálním znevýhodnění a konkrétní skupině sociálně znevýhodněných osob. S tímto tématem se pojí i sociálně vyloučené lokality, kterým se také věnuje jedna z podkapitol. Další z kapitol se věnuje konkrétním bariérám ve vzdělávání. Poslední kapitola teoretické části práce poukazuje na současná řešení tématu vzdělávání žen z vyloučených lokalit a přibližuje možnosti prevence a podpory, které nabízí stát nebo neziskové organizace v České republice.

Praktická část se zaměřuje na kvalitativní výzkum, který tvoří polostrukturované rozhovory, a za cíl si klade přiblížit pohled žen ze sociálně vyloučených lokalit na vzdělávání, a to především na bariéry, se kterými se potýkají či potýkaly. Tyto bariéry je nutné identifikovat a navrhnout možná řešení, jak je překonat, aby dotyčné ženy ze sociálně vyloučených lokalit měly větší příležitosti ke vzdělávání.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Vzdělávání dospělých je nedílnou součástí celoživotního vzdělávání a učení, které je důležité pro přizpůsobení se rychle se měnícím podmínkám v ekonomice, technologiích a společnosti. Celoživotní učení zahrnuje formální, neformální a informální učení. V současnosti se klade důraz na rozvoj klíčových kompetencí a zvyšování kvalifikace, protože ty jsou spojeny s úspěchem na trhu práce.⁴

Koncept celoživotního učení se rozvíjí od druhé poloviny 20. století a dnes se vyvíjí už v jiném prostředí. Důležitost škol se snižuje, a naopak se zdůrazňuje význam neformálního vzdělávání. Stát již není tak důležitý a partnerství mezi občanskou společností, zaměstnavateli, obcemi a občanskými sdruženími je stále častější.⁵

Veteška a Tureckiová uvádějí, že „vzdělávání dospělých je neodmyslitelnou součástí celoživotního vzdělávání.“⁶ Vzdělávání dospělých se zaměřuje na zdokonalení znalostí a dovedností, a využívá rekvalifikace a specializačních kurzů. Často tyto vzdělávací možnosti poskytují zaměstnavatelé.

Celoživotní učení se dělí na dvě etapy: počáteční a další vzdělávání. Počáteční vzdělávání je veškeré formální vzdělávání v rámci vzdělávací soustavy, to ve většině případů probíhá v mladém věku. Končí tím, že student jde buď do práce, nebo se stane nezaměstnaným.

Další vzdělávání probíhá po dosažení určitého stupně vzdělání nebo po vstupu na trh práce a zaměřuje se na různé dovednosti či schopnosti, které mohou napomáhat v uplatnění především v pracovním životě. Důležité je ale i v tom občanském a osobním. V obou případech, obvykle mluvíme o vzdělávání dospělých.⁷

4 VETEŠKA, Jaroslav; TURECKIOVÁ, Michaela. 2020. Kompetence ve vzdělávání a strategie profesního rozvoje. Praha: Česká andragogická společnost, z.s., str.13-14

5 Tamtéž, str.14

6 Tamtéž, str.14

7 VETEŠKA, Jaroslav; TURECKIOVÁ, Michaela. 2020. Kompetence ve vzdělávání a strategie profesního rozvoje. Praha: Česká andragogická společnost, z.s ,str.20-21

Formální vzdělávání na školách zahrnuje: prezenční, distanční, dálkové, večerní a externí studium, základní a střední odborné vzdělání, maturitní studium a vysokoškolské studium. Další profesní vzdělávání je realizováno různými subjekty, jako jsou podniky, zaměstnavatelé, úřady, ministerstva, vzdělávací instituce, nadace a soukromé osoby. Občanské a zájmové vzdělávání je také realizováno různými subjekty, jako jsou podniky, zaměstnavatelé, úřady, ministerstva, vzdělávací instituce, nadace a soukromé osoby.⁸

Další profesní vzdělávání se podle Mužíka⁹ dělí na několik typů:

1. Kvalifikační vzdělávání – proces, kdy si jedinec zvyšuje svoji kvalifikaci v oboru, ve kterém již má základní vzdělání.
2. Rekvalifikační vzdělávání – proces, kdy si jedinec mění svou kvalifikaci v oblasti, ve které se dosud nevzdělával.
3. Postgraduální vzdělávání – vzdělávání na univerzitách po získání bakalářského nebo magisterského titulu.
4. Zaučení, zaškolení – vzdělávání zaměřené na konkrétní práci v rámci určité společnosti.
5. Předkvalifikační kurzy – vzdělávání zaměřené na získání základních znalostí v oblasti, ve které se jedinec dosud nevzdělával.
6. Specifické rekvalifikace – proces, kdy si jedinec mění svou kvalifikaci v oblasti, ve které se specializuje.
7. Nespecifické rekvalifikace – proces, kdy si jedinec mění svou kvalifikaci v oblasti, která není úzce spojena s jeho předchozím vzděláním.
8. Doplnková rekvalifikace – proces, kdy si jedinec doplňuje svou kvalifikaci o další oblasti v rámci jeho pracovní činnosti.

⁸ MUŽÍK, Jaroslav. Profesní vzdělávání dospělých. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, str.5

⁹ Tamtéž.

9. Zaměstnanecká rekvalifikace – proces, kdy si zaměstnanec mění svou kvalifikaci s cílem uplatnění v rámci společnosti, ve které pracuje.

Rekvalifikace mohou být poskytovány různými institucemi a organizacemi. Například státní instituce, jako jsou ministerstva, mohou nabízet rekvalifikační kurzy pro určité obory. Tyto kurzy mohou být financovány ze státního rozpočtu nebo z evropských fondů. Dalšími poskytovateli rekvalifikací jsou obchodní nebo vzdělávací organizace, jako jsou univerzity, vysoké školy, odborné školy nebo soukromé firmy, které se specializují na poskytování vzdělávacích programů a kurzů. V některých případech mohou rekvalifikační kurzy nabízet také zaměstnavatelé svým zaměstnancům, kteří potřebují rozšířit své odborné znalosti a dovednosti pro úspěšné plnění pracovních úkolů.¹⁰

Nejznámějším poskytovatelem rekvalifikací je úřad práce (dále jen ÚP). Pro zařazení fyzické osoby do rekvalifikačního kurzu musí žadatel splňovat několik podmínek. Konkrétně musí být registrována na ÚP jako uchazeč nebo zájemce o zaměstnání, musí mít potřebné vstupní kvalifikační předpoklady pro daný kurz a výkon nové profese, být zdravotně způsobilý pro absolvování kurzu a rekvalifikace musí být nezbytná a účelná pro získání vhodného zaměstnání.¹¹

Úřad práce pokryje náklady na rekvalifikaci (kurzovné) pro uchazeče nebo zájemce o zaměstnání, pokud je na rekvalifikaci doporučí a uzavře s nimi písemnou dohodu o rekvalifikaci před zahájením kurzu. Pokud uchazeč nebo zájemce nedokončí rekvalifikaci bez vážných důvodů, nebo odmítne nastoupit do vhodného zaměstnání odpovídajícího nově získané kvalifikaci, musí uhradit náklady na rekvalifikaci v souladu s dohodou o rekvalifikaci. Tato nabídka rekvalifikace je vhodná i pro matky s dětmi, často jde dělat (částečně) dálkově.¹²

Pokud si zájemce o rekvalifikaci chce vybrat jiný kurz mimo nabídku, je nutné si ho sám uhradit. V tomto případě ÚP odkazuje na webové stránky Databáze akcí dalšího

10 Rekvalifikace. Úřad práce ČR [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/rekvalifikace-1>

11 Tamtéž.

12 Tamtéž.

profesního vzdělávání, kde je široká nabídka rekvalifikačních kurzů. Jde například o manažerské kurzy, projektové řízení, počítačové a IT¹³ kurzy, komunikační a prezentační dovednosti, obchod a prodejní dovednosti, personalistika a osobnostní rozvoj, konference a veletrhy, marketingové kurzy, účetní a daňové kurzy, finanční kurzy, pomaturitní studium, systémy řízení a ISO¹⁴, právo a legislativa, technické kurzy, školství a sociální oblast, zdravotnictví a farmacie, sport, umění, školení interních lektorů, bezpečnostní kurzy a jazykové kurzy.¹⁵

13 IT – informační a komunikační technologie

14 ISO – Mezinárodní organizace pro normalizaci

15 EU DAT.cz - databáze akcí dalšího profesního vzdělávání. [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://www.eu-dat.cz/>

1.1 SOUČASNOST

Postupem času se rozšířila myšlenka, že „vzdělávání je proces, který doprovází člověka po celý jeho život¹⁶. Rizikem toho, když se člověk přestane učit, může být situace, kdy nezvládne dostatečně rychle reagovat na změny a krize, které ho mohou v životě potkat. Historický vývoj a změny, které ve dvacátém století probíhaly u nás i v cizině byly turbulentní, a to jak pro jednotlivce, tak i pro společnost.¹⁷

Vzdělávání je v současné době bráno jako nedílná složka zaměstnatelnosti jedince a schopnosti uplatnit se na trhu práce. Zároveň je významným pilířem pro profesní uplatnění vzdělávání dospělých. A to v různých úrovních. Důležitá je jak teorie, tak samotná praxe. V dnešní společnosti je proto pochopitelně velký zájem o vzdělávání všeho druhu. Důležité je mít pro studium odpovídající zázemí. To poskytují například vzdělávací instituce, kterými mohou být například školské instituce, ale i vzdělávací agentury či neziskové organizace. Výhodou tohoto již zavedeného systému jsou pevné kořeny profesního vzdělávání dospělých v České republice zajišťující reprezentaci tradičního systému odborného školství a podnikového vzdělávání, které má v republice významnou tradici.¹⁸

Velmi se rozšířila možnost studia nestátní formou. Stát už obvykle nemá zájem na tom, aby se lidé v dospělosti vzdělávali, a proto ti, co se vzdělávat chtějí, volí studium, které je často placené. A protože nabídka určuje poptávku, je opravdu z čeho vybírat. Beněš¹⁹ uvádí, že „cílem tohoto snažení je v současném rámci EU především zaměstnavatelnost, konkurenční schopnost ekonomiky, sociální soudržnost a aktivní občanství. Jako přínos pro jedince se vyzdvihuje především možnost jeho seberealizace“. To, zda celoživotní vzdělávání zajistí vysoký profesní a společenský status, ale nezaručuje.²⁰

16 BENEŠ, Milan. Andragogika. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014, str.29-35

17 Tamtéž.

18 RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC, ed. Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice. Brno: Masarykova univerzita, 2008, str.130

19 BENEŠ, Milan. Andragogika. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014, str.36

20 Tamtéž.

V České republice existuje řada vzdělávacích institucí a škol, které vzdělávají dospělé. Některé z konkrétních příkladů těchto institucí a škol jsou:

1. Univerzity, které nabízejí studijní programy pro dospělé. Například Univerzita Karlova v Praze nebo Masarykova univerzita v Brně.
2. Střední školy, které nabízejí studijní programy pro dospělé, jsou to odborné školy nebo učiliště. Například Střední odborné učiliště technické v Plzni nebo Střední odborná škola a Střední odborné učiliště v Praze.
3. Vzdělávací instituce, které se specializují na vzdělávání dospělých, jako například Institut celoživotního vzdělávání nebo Institut vzdělávání dospělých.
4. Jazykové školy

Vzdělávání dospělých bývá spojováno s určitými aktivitami nebo možnostmi, které může zájemce o studium volit. Vzdělání existuje i pro seniory, kteří mohou docházet například na počítačové kurzy, kde si osvojí dovednost obsluhy moderní technologie, případně, pokud chtějí zkusit komplexnější formu vzdělávání, mohou navštěvovat univerzitu 3. věku.²¹ Programy na univerzitách 3. věku se obvykle zaměřují na různorodá témata, jde například o humanitní vědy, přírodní vědy, společenské vědy, ale i umění, nebo hudbu. Nabízejí také aktivity, jako jsou přednášky, diskuse, workshopy, tvořivé dílny nebo cestovní zájezdy. Některé univerzity 3. věku také poskytují příležitosti pro vzdělávání na dálku nebo vzdělávání prostřednictvím technologií, jako jsou online kurzy nebo webináře.

V české republice byla v roce 1993 založena Asociace univerzit třetího věku ČR, z.s., která nabízí celoživotní vzdělávání po celé republice. Poskytuje tedy seniorům vzdělávání na vysokoškolské úrovni a je určena každému, kdo vystudovat střední školu s maturitou. Univerzity třetího věku seniory aktivizují a zkvalitňují život. Senioři mají možnost

²¹ Donath-Burston-Marsteller: Vzdělávání dospělých v ČR, str. 12. [online] [cit. 20.1.2023]. Dostupné z: <http://www.dbm.cz/>.

studovat například na České zemědělské univerzitě v Praze, Veterinární univerzitě Brno, Univerzitě Karlově atd. Tyto školy jsou členy Asociace univerzit třetího věku.²²

Dle dalších zdrojů se jako nejrozšířenější součástí profesního vzdělávání dospělých, kromě již zmíněných rekvalifikací, uvádí například podnikové vzdělávání pracovníků v rámci organizací. Často jde o práci spojenou s technologickým pokrokem. Podnikové vzdělávání pracovníků je proces, kterým se organizace snaží rozvíjet dovednosti a znalosti svých zaměstnanců, aby mohli lépe plnit své pracovní úkoly a podporovat růst a úspěch organizace. Podnikové vzdělávání může zahrnovat různé aktivity, jako jsou školení, kurzy, workshopy, mentoring nebo přednášky. Cílem podnikového vzdělávání je poskytnout pracovníkům nové znalosti a dovednosti, které jim pomohou v jejich současné pozici nebo je připraví na budoucí růst a rozvoj v rámci organizace. Podnikové vzdělávání také může zlepšit komunikaci a spolupráci mezi pracovníky a pomoci zvýšit jejich motivaci a produktivitu.²³

Vzdělávání dospělých je čím dál tím rozšířenější. Ne však vždy proto, že by lidé další možnosti se vzdělávat vyhledávali ze zájmu, ale například proto, že to vyžaduje jejich zaměstnání. Někdy je to nutné i v případě, že chtějí nastoupit do jiného zaměstnání, které má vyšší prestiž nebo lepší ohodnocení. Jde o tak zvanou druhou vzdělávací šanci, pro ty, kteří ještě nevystudovali, to, co v životě chtěli nebo momentálně chtějí. Často se jedná o dokončení vzdělání, buď středoškolského nebo vysokoškolského.²⁴

Typickým příkladem z praxe jsou tabulkové platy sociálních pracovníků, kdy rozdíl mezi platem absolventa vyšší odborné školy a platem absolventa školy vysoké je několik tisíc korun.²⁵

22 Najděte si U3V. Asociace univerzit třetího věku [online]. Asociace univerzit třetího věku [cit. 27.12.2022]. Dostupné z: <https://www.au3v.cz/najdete-u3v-v-okoli-seznam-clenu>

23 RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC, ed. Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice. Brno: Masarykova univerzita, 2008, str.115

24 BENEŠ, Milan. Andragogika. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014, str. 36

25 XX.5 Platová třída – Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců. Obsah – Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců [online]. [cit. 25.2.2023]. Dostupné z: <https://ppropo.mpsv.cz/XX5Platovatrida>

2 SOCIÁLNÍ ZNEVÝHODNĚNÍ

Zíková a spol.²⁶ považují sociální znevýhodnění jako situaci, kdy dítě, které vyrůstá v prostředí s nízkým socioekonomickým statusem, je vystaveno rizikovým faktorům, sociokulturním odlišnostem nebo kombinaci těchto jevů, což vede k nedostatečně rozvinutým kompetencím pro úspěšné vzdělávání a naplnění svého potenciálu. Prostor, ve kterém se pohybuje dítě, se pohybuje i dospělý, a téměř vždy jde o opakující se cyklus. Z dítěte žijícího v tomto prostředí se stává mladý dospělý, který by se mohl dále vzdělávat na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole, ale místo toho častěji volí cestu založení si vlastní rodiny, která opět často pokračuje v tomto duchu.²⁷

Jediný obecně závazný předpis týkající se sociálního znevýhodnění zaměřený na vzdělávání je § 16 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon): „*Sociálním znevýhodněním je pro účely tohoto zákona a) rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, b) nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo c) postavení azylanta a účastníka řízení o udělení azylu na území České republiky podle zvláštního právního předpisu.*“

Tento zákon tedy pojednává i o studentech středních škol, vyšších odborných škol a škol vysokých. I těmto mladým dospělým by mělo být umožněno studovat, i když jsou sociálně znevýhodnění a je pro ně těžké si studium dovolit. Sociálně znevýhodněnému studentovi mohou být bezplatně poskytnuty učebnice, učební texty nebo mu může být sníženo či zcela odpuštěno školné nebo jiné školní poplatky.

Častou bariérou sociálně znevýhodněných osob často bývá, že jsou závislí na sociálních dávkách. Příčinou bývá, že do zaměstnání chodit nechtějí nebo nemohou. Rodiny mívají velké dluhy, a ty se předávají z generace na generaci. Velkým problémem je finanční gramotnost, která se právě na předluženost váže. Rodiny často bydlí na ubytovnách, kde žijí v materiální chudobě. S životem na ubytovnách je často spojený

²⁶ ZÍKOVÁ, Tereza. Bedekr sociálním znevýhodněním pro učitele základní školy. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011, str.14

²⁷ Tamtéž.

pohyb v kriminogenním prostředí – jedná se například o užívání omamných látek, násilí, prostituci, nelegální obchodování, podvody atd.²⁸

Sociální znevýhodnění ale není stav, který by se nedal změnit, jen je pro rodinu velmi těžké se z něj dostat. Často ani není hlavním problémem nedostatek financí, ale to, že s nimi neumí rodina hospodařit. To je i jedním z hlavních důvodů, proč rodina nepodporuje své dítě ve studiu. Velmi se poté projevují i samotné hodnoty rodiny, a proto pokud se student rozhoduje, jestli bude dál pokračovat ve studiu, obvykle pokračuje jen ve vzorci rodiny, kde je zcela běžné mít pouze základní vzdělání. Někdy mohou předsudky a diskriminace přijít i od okolí. Protože rodina žije odlišným životním stylem než většina populace, ostatní mohou dítě vyčleňovat z kolektivu.²⁹

Na to, jaké má člověk vzdělání, má vliv mezigenerační přenos chudoby. Je velmi nízký počet těch, kteří studují na vysoké škole a jejich rodiče mají pouze základní vzdělání. Rodiče dětí, kteří jdou studovat na vysoké školy, mají obvykle minimálně maturitní vzdělání. Tak jako se dědí chudoba, dá se dědit i úroveň dosaženého vzdělání.³⁰ Tuto hypotézu potvrzuje i průzkum, který se realizoval v dubnu 2018. Průzkum byl zpracován společností Median pro Charitu ČR a ukázal, že mladí dospělí, jejichž rodiče nemají maturitní zkoušku, jsou oproti těm s rodiči, kteří toto vzdělání mají, dvakrát více ohroženi chudobou.³¹

Nerovnosti v šancích na získání úplného středního vzdělání existují mezi dětmi z rodin s odlišným vzděláním. Dívky za socialismu měly větší šance na úspěch než chlapci, a i v současnosti je na veřejných vysokých školách víc absolventek než absolventů³².

28 ZÍKOVÁ, Tereza. Bedekr sociálním znevýhodněním pro učitele základní školy. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011, str.14-19

29 Tamtéž.

30 PROKOP, Daniel. Slepé skvrny: o chudobě, vzdělávání, populismu a dalších výzvách české společnosti. Druhé, rozšířené vydání. Brno: Host, 2020, str.72

31 Median: Chudoba mladých v ČR. Charita Česká republika,13.6.2018. Dostupné z <https://www.charita.cz/res/archive/015/001860.pdf?seek=1581530736>

32 Český statistický úřad. (2020). Děti v číslech 2019. [online] [cit. 17.12.2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45709986/30000417k3.pdf/87faa8c9-b436-4e9a-aa9e-00f6ab1a228a?version=1.0>, str.1-2

2.1 SOCIÁLNĚ VYLOUČENÉ LOKALITY

Za sociálně vyloučenou lokalitou je považována geograficky vymezitelná oblast, kde dochází ke koncentraci osob ohrožených sociálním vyloučením. Nejde o žádnou komunitu, ale o lokalitu, protože lidé, kteří zde bydlí nemají společné cíle a žijí zde neuspořádaně.³³

Jsou známy tři druhy sociálního vyloučení. A to prostorové vyloučení, kdy osoby, které žijí právě v těchto vyloučených lokalitách, mají nevyhovující podmínky pro život. Mezi tyto podmínky patří například nedostatečné bydlení, špatná infrastruktura (např. chybějící veřejná doprava), špatná kvalita životního prostředí (např. hluk, znečištění), nedostatečný přístup ke zdravotní péči a sociálním službám, nízká kvalita a dostupnost vzdělávání a omezené pracovní příležitosti. Tyto nevyhovující podmínky mohou vést k sociálnímu vyloučení, chudobě, zhoršení zdravotního stavu a omezeným životním možnostem pro osoby žijící v těchto lokalitách. Dále jde o vyloučení ekonomické, to je často způsobeno nízkým vzděláním a vyloučením z trhu práce. A jako poslední je symbolické vyloučení, kdy má společnost problém s tím, že daná osoba žije odlišným způsobem života, projevuje se často stereotypy a předsudky.³⁴

V sociálně vyloučené lokalitě se člověk může ocitnout z různých důvodů. Lokality se velmi liší mezi sebou tím, jak vypadají, komu patří, kde se nachází apod. Sociálně vyloučená lokalita nemusí být označována sociálně vyloučenou už od počátku. Někdy se stane, že vznikne postupem času, tím, jací v ní žijí lidé apod. Takže je možné, že osoba se do domu nastěhuje a až později se z domu stane sociálně vyloučená lokalita. Dotyční už ale nemají finance na to, aby se přestěhovali, a tak v této lokalitě zůstávají.³⁵

33 ČERNÝ, Jan, JÁRA, Martin, ed. Sociální diskriminace pod lupou: metodika identifikace diskriminačního jednání a doprovodných negativních jevů v bydlení a zaměstnávání. Praha: Otevřená společnost, 2006., str.39

34 Přehled dokumentů – Ministerstvo vnitra České republiky. Identifikace zásadních problémů v oblasti sociálního vyloučení [online]. [cit. 17.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/prehled-dokumentu.aspx>, str.4

35 Tamtéž.

V jiném případě osoba ví, že jde o sociálně vyloučenou lokalitu a nastěhuje se tam i přesto, nebo právě proto. Obvykle se tam rodiny stěhují za někým, koho znají, takže si tuto variantu vybírají dobrovolně anebo jsou na toto místo vystěhovány, protože mají například dluhy a předchozí pronajímatel už je dále ubytovat nechce nebo nemůže.³⁶

Sociálně vyloučené lokality jsou ve vzdělávání velkou obtíží, protože na osoby, které zde žijí, je nahlíženo skepticky. Pořád je ale důležité vnímat problémy, které se zde dějí, individuálně a ne skupinově, protože každý, kdo zde žije má svůj jedinečný příběh a je důležité na něj i tak nahlížet. Pomoc mohou nabídnout sociální pracovníci z různých neziskových organizací, sociální pracovníci z Orgánu sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), ale hlavně vzdělávací instituce, tedy školy.³⁷

Rodiče žáků, kteří bydlí v těchto lokalitách, mají často pouze základní vzdělání, které obvykle odchodili na speciálních základních školách. Ti, co jsou vyučení, obvykle mají výuční list v dělnických profesích. Pro ně je to maximum, které pro své vzdělání udělali, a proto ani po svých dětech nevyžadují další vzdělávání. Dokončení školy pro ně neznamenovalo žádnou změnu, protože pokračovali v rodinném stereotypu a mezigeneračně si pouze předali svou kulturu, do které tento postoj ke vzdělávání může patřit.³⁸

Děti, které pocházejí z oblastí s vysokou mírou sociálního vyloučení, často mají problémy ve škole v častých absencích, zaostávají za ostatními dětmi ve výuce anebo jim chybí domácí přípravy. Jejich rodiče se o jejich vzdělání málo zajímají, což vede k tomu, že často končí na praktických školách a nemají šanci pokračovat ve vzdělávání na středních školách nebo učilištích. Chybí jim pozitivní vzory, a často napodobují chování svých rodičů.³⁹

36 Tamtéž.

37 ZÍKOVÁ, Tereza. Bedekr sociálním znevýhodněním pro učitele základní školy. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011, str. 50

38 ZÍKOVÁ, Tereza. Bedekr sociálním znevýhodněním pro učitele základní školy. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011, str. 50

39 ŠVEC, Jakub. Příručka pro sociální integraci. Praha: Odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách, Úřad vlády ČR, 2010, str. 21

Poté, co děti z těchto vyloučených lokalit dochodí základní školu, jsou vystavené poměrně ultimátnímu rozhodování, které je však v jejich komunitě naprosto běžné. Chlapci se musí rozhodovat mezi vzděláním a zaměstnáním. U dívek se tato volba staví mezi studium a mateřství. Pro chlapce představuje dospělost především zapojení do pracovního procesu, který je považován za důležitější než vzdělání. To, zda si vyberou školu nebo práci se netýká pouze toho, zda je škola zajímavá či nikoliv, ale spíše se týká otázky zajištění přístupu ke zdrojům a v budoucnosti i možnosti zajistit rodině dobré zázemí. Vzhledem k tomu, že nejčastější možností je založení rodiny, není pro otce dítěte v podstatě ani jiná možnost než začít chodit do práce. Dívka, která se rozhodne pro studium a odkládá partnerský život a porízení dětí, se musí vyrovnat s tím, že ve vyšším věku (například ve dvaceti letech) nenajde partnera ve svém sociálním okruhu, protože všichni její vrstevníci z komunity budou již zadaní. Studium tedy znamená potenciální odchod z vyloučené lokality. Což se z pohledu společnosti může jevit jako pozitivum, ale osobám, které tam, žijí nikoliv.⁴⁰

V sociálně vyloučených lokalitách obvykle žijí lidé odlišné etnicity, nejčastěji Romové. Přibližně jde o 80 % obyvatel sociálně vyloučených lokalit.⁴¹

Lokality, kde právě Romové žijí, jsou částečně zapříčiněny dřívějším rozdělování bytů. Byty v těchto místech byly například levnější. Například kvůli okolnímu prostředí mohlo jít o neatraktivní lokalitu nebo šlo o byty velké, které byly pro romskou rodinu vhodnější vzhledem k její velikosti. Během komunistického období v některých zemích byli Romové a další občané nuceni přestěhovat se do kolektivních ubytoven nebo do sídlišť, aby se zlepšil stav bydlení a zvýšila efektivita práce. A tak společně s přirozenou migrací došlo k tomu, že momentálně žije poměrně velká část Romů na stejném místě. Vůbec nejznámější vyloučenou lokalitou je Chanov, který měl být určen pro obyvatele,

40 BITTNEROVÁ, Dana, David DOUBEK a Markéta LEVÍNSKÁ. Funkce kulturních modelů ve vzdělávání. V Praze: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011, str.204-208

41 Strategie sociálního začleňování 2021–2030. Průvodce [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>, str. 18

kteří pracovali v těžbě uhlí, ale postupem času odsud spousta lidí odešla, a začali se sem stěhovat další Romové, až zde postupem času nebyl nikdo jiný.⁴²

Okolí vnímá sociálně vyloučené lokality obvykle velmi negativně. Často je to místo, kam lidé, kteří mimo tuto lokalitu žijí, vůbec nechodí. Budovy, které jsou obydleny sociálně znevýhodněnými, případně sociálně vyloučenými osobami, jsou veřejností, často ale i jejich obyvateli samotnými, nazývány jako ghetto nebo dům hrůzy. V okolí jsou tato místa vnímána jako místa pro neplatiče nebo pro sociálně slabé. To, že taková místa vůbec existuje, je velmi spjato s tím, jakou máme sociální politiku, a ukazuje nám, jaká je sociálních nerovnost mezi lidmi.⁴³

42 Publikace – Člověk v tísní [online]. Pomáhejte s námi – Člověk v tísní [cit. 17.12.2022]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/etnicka-segregace-v-bydleni-85pub>, str.12-13

43 Růžička, M. – Toušek, L. 2014. Sociální exkluze: její prostorové formy a měnící se podoby. In Soudobá sociologie VI (Oblasti a specializace) Praha: Univerzita v Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, str. 122

2.2 SOCIÁLNĚ ZNEVÝHODNĚNÉ OSOBY

Sociálně znevýhodněné osoby jsou lidé, kteří nemají dostatečně silné socioekonomické zázemí, a to z nejrůznějších hledisek. Tito lidé mohou být znevýhodněni kvůli svému sociálnímu postavení, rase, pohlaví, věku, zdravotnímu stavu, vzdělání nebo geografickému umístění bydliště.⁴⁴

Sociálně znevýhodněné skupiny mohou zahrnovat například chudé lidi, romské komunity, osoby se zdravotním znevýhodněním, lidé bez domova nebo lidi s nízkým vzděláním. Tyto skupiny mohou být více náchylné k sociálnímu vyloučení a mohou mít horší přístup k základním službám a příležitostem, což může vést k dalšímu znevýhodnění. Je důležité zajistit, aby byly pro sociálně znevýhodněné osoby zajištěny rovné příležitosti a aby byly eliminovány bariéry, které jim brání v plném zapojení do společnosti.

Sociální vyloučení je složitý proces, který zahrnuje nedostatek zdrojů, práv, ale i neschopnost účastnit se běžných vztahů a aktivit v ekonomické, sociální, kulturní nebo politické oblasti. Ovlivňuje jak kvalitu života jednotlivců, tak rovnost a soudržnost společnosti jako celku.⁴⁵

Do nejohroženější skupiny sociálním vyloučením nejčastěji patří ti, kteří mají nízké příjmy, jsou materiálně deprivovaní a obvykle nezaměstnaní. Jedná se o rodiče, kteří žijí bez partnera, nebo jde o rodiny, které mají více než dvě děti. Ohroženy jsou více ženy než muži, dále pak děti a senioři (častěji seniorky).⁴⁶

Osoby sociálně znevýhodněné mohou vlivem okolností, času a dalších faktorů. trpět tzv. sociálním vyloučením. Index sociálního vyloučení poukazuje na to, že: *„Během sociálního vyloučení jsou jednotlivci či celé skupiny vytěsňováni na okraj společnosti a*

44 Index sociálního vyloučení – Agentura pro sociální začlenování. [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/index_socialniho_vyloucení/

45 Walsh, K., O'Shea, E., Scharf, T. (2012). Social Exclusion and Ageing in Diverse Rural Communities: Findings of a cross-border study in Ireland and Northern Ireland. Irish Centre for Social Gerontology, National University of Ireland Galway. Str.13

46 Strategie sociálního začleňování 2021–2030. [online]. Průvodce [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>, str.13

je jim omezován nebo zamezen přístup ke zdrojům, které jsou jinak ostatním členům společnosti dostupné“⁴⁷. Jedním ze zásadních problémů sociálně vyloučených osob je vysoká míra nezaměstnanosti, která je způsobená především nedostatečným vzděláním a nekvalifikovaností. Většina těchto osob tedy volí zaměstnání pouze sezonní, občasné nebo pracují „na černo“. Z tohoto důvodu jsou často závislí na sociálních dávkách, zadlužují se nebo vedou kriminální život.⁴⁸ To, že práce není hlavní prioritou je časté především u žen, které vychovávají děti a jejich partner je finančně zabezpečí.⁴⁹

2.2.1 ROMOVÉ

Mezi sociálně znevýhodněnou skupinu obyvatel, a tím pádem i mezi ohroženou skupinu, patří Romové. V roce 2016 z šetření Agentury EU pro základní práva vyplynulo, že až 58 % Romů v České republice bylo ohroženo příjmovou chudobou a oproti zbytku populace byli vystaveni riziku chudoby až šestkrát častěji. Dále bylo zjištěno, že většina z nich má velké potíže, aby vyšli s financemi, které mají k dispozici.⁵⁰

Chudoba a sociální vyloučení Romů může vést k znevýhodnění v oblastech jako je vzdělávání, zaměstnání, zdraví a bydlení. Diskriminace může ovlivnit přístup k těmto oblastem, což jim ztěžuje život.⁵¹

Od roku 2011 vyhláší Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) výzvu na podporu sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol, konzervatoří a vyšších odborných škol. Například pro rok 2022 bylo vyhrazeno sedm milionů korun na tuto výzvu, jejíž cílem je zvýšení počtu romských studentů na všech výše zmíněných školách. V rámci této výzvy je ale důležitá i kooperace s neziskovými organizacemi, které mohou napomoci se vzděláváním v komunitě a navázat spolupráci

47 Index sociálního vyloučení – Agentura pro sociální začlenování. [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/index_socialniho_vyloucení/

48 Přehled dokumentů – Ministerstvo vnitra České republiky. Identifikace zásadních problémů v oblasti sociálního vyloučení [online]. [cit. 17.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/prehled-dokumentu.aspx>, str.27

49 Donath-Burston-Marsteller: Vzdělávání dospělých v ČR, str. 12. [online] [cit. 6.2.2023]. Dostupné z: <http://www.dbm.cz/>.

50 Strategie sociálního začleňování 2021–2030. Průvodce [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>, str. 17-18

51 Tamtéž, str.18

v rodině. Finanční pomoc je studentovi poskytnuta například na jízdné, ubytování, školní stravování nebo například školné.⁵²

Takové projekty a výzvy jsou vytvářeny především proto, že Romové mají nižší úroveň dosaženého vzdělání než ostatní lidé v populaci a těmito kroky by se mohlo podařit situaci změnit. Míra předčasných odchodů ze vzdělávání je u Romů vyšší než průměr v Evropské unii, a od roku 2010 dále roste. Velkým problémem je, že v nejvíce postižených školách jsou méně kvalifikovaní učitelé, kteří navíc často ve škole dlouhodobě nevydrží a neustále se obsazení pedagogického sboru mění.⁵³

Zajímavým faktem je, že Národní pedagogický institut nabízí vzdělávací program pro pedagogické pracovníky. Tento program se zabývá komunikací v romském jazyce a je zaměřen na podporu vzdělávání žáků s mateřským romským jazykem v českých školách a poskytuje pedagogům příležitost získat jazykové dovednosti v romském jazyce, seznámit se s rozdíly mezi češtinou a romštinou a poznat sociokulturní specifika. Pořádány jsou i jiné programy, jako je například program zaměřený na práci s kulturně odlišnými žáky na středních školách nebo program zaměřený na začleňování žáků s odlišným kulturním prostředím a životem.

Jednou z možností podpory rozvoje romského jazyka je vydávání časopisů a vysílání pořadů v romštině. Mezi vydávané časopisy patří například časopis Romano džaniben, vydávaný seminářem romistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, který přináší informace v romštině. V roce 2020 byl také na Českém rozhlasě vysílán zpravodajsko-publicistický magazín O Roma vareken, který obsahoval informace o životě Romů v České republice a v zahraničí. Romština je také podporována prostřednictvím online vysílání pořadů, jako je například romská online televize Tuke.TV.⁵⁴

52 MŠMT i letos podpoří romské žáky a studenty SŠ a VOŠ, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online].2013 [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/msmt-i-letos-podpori-romske-zaky-a-studenty-ss-a-vos>

53 Strategie sociálního začleňování 2021–2030. Průvodce [online].[cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>, str.19

54 Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2020 | Vláda ČR.[online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/zprava-o-stavu-romske-mensiny-v-ceske-republice-za-rok-2020-192596/>, str.54

3 BARIÉRY VE VZDĚLÁVÁNÍ

Bariéra je překážka, která nám brání v dosažení našich cílů. Takové bariéry se objevují i v případě, že se člověk rozhodne v dospělosti studovat. Velká část populace se v dospělosti vzdělávat chce, ale stále nejde o běžnou věc, kterou by dělal každý. Může existovat mnoho důvodů, proč se dospělí nechtějí nebo nemohou v dospělosti dále vzdělávat. U lidí, kteří žijí v sociálně vyloučených lokalitách, je procento těch, kteří se v dospělosti vzdělávají, velmi nízké, protože na sociálně znevýhodněné osoby působí mnohem více vlivů, které motivaci ke vzdělávání negativně ovlivňují. Obecně, na základě odborné literatury, bývá nejčastější překážkou nedostatek motivace a finančních prostředků.⁵⁵

V učení a vzdělávání dospělých se mohou objevit situace, které brání nebo ztěžují proces učení. Tyto bariéry mohou být podle Bednaříkové⁵⁶ psychologické, pedagogické nebo organizační povahy. Psychologické bariéry zahrnují nedostatečnou motivaci, špatný styl učení nebo strach z neúspěchu. Pedagogické bariéry mohou být způsobeny absencí předchozích vědomostí, špatnou kvalitou výuky nebo špatným hodnocením. Organizační bariéry mohou být spojeny s nedostatkem informací o vzdělávacích příležitostech, nedostatkem financí na vzdělání, obtížnou dopravou nebo složitou rodinnou situací.⁵⁷

Bariér je obecně mnoho, proto budou podrobněji rozepsány v několika podkapitolách bakalářské práce.

3.1 OSOBNOSTNÍ BARIÉRY

Osobnostní bariéry jsou různé psychologické faktory, které mohou bránit vzdělávání dospělých osob. Některé příklady osobnostních bariér zahrnují například strach z neúspěchu. Je možné, že někteří dospělí cítí, že jsou nedostatečně kvalifikovaní, a tím pádem nezvládnou další vzdělávání. Může to být způsobeno ale i nízkým sebevědomím

⁵⁵ ZÍKOVÁ, Tereza. Bedekr sociálním znevýhodněním pro učitele základní školy. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011, str. 50

⁵⁶ BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. Kapitoly z andragogiky 1. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, str.77

⁵⁷ Tamtéž.

a tím, že se bojí, že vzdělání úspěšně nedokončí. Obecně bývá ale největším problémem nedostatečná motivace nebo nedostatečný zájem o vzdělávání. S tím může souviset i chybějící podpora od rodiny či přátel. Problémy spojené se vzděláváním u dospělých mohou být úzkosti a stres, což může bránit v zapojení se do vzdělávání.

Pro mnoho dospělých je motivací ke studiu strach, že je nikdo nezaměstná, protože zaměstnavatelé dají přednost vysokoškolákům. Problém s nezaměstnaností se výrazně zvyšuje u osob, které mají pouze výuční list nebo maturitní vzdělání, naopak pozice pro vysokoškolsky vzdělané osoby se zvyšuje. Na tomto příkladu lze pozorovat, že motivace může být jak pozitivní, tak i negativní.⁵⁸

3.2 SITUAČNÍ BARIÉRY

Situace, které mohou bránit vzdělávání dospělých osob, se mohou lišit v závislosti na konkrétních okolnostech a podmínkách, ve kterých dotyční žijí. Sociální vyloučení bývá úzce spojováno s uplatněním na trhu práce, a tak jsou často osoby, které nepracují zároveň sociálně vyloučené, což je samo o sobě velkou bariérou v jejich životech.⁵⁹

Bariérou pro vzdělávání mohou být například rodinné povinnosti. Je velmi obtížné najít čas na studium, pokud se dospělý stará o svou rodinu.

Problém může být i zaměstnání, obzvláště pokud jde o práci na plný úvazek a v nejhorším případě, pokud jde o pracovní dobu na směny.

Překážkou jsou i zdravotní omezení, která mohou být fyzická nebo duševní. Dospělí s chronickými zdravotními problémy nebo omezeními mohou mít potíže s účastí na vzdělávacích aktivitách nebo s dokončením vzdělávacích programů.

Dále může hrát roli i geografická vzdálenost, jestliže dospělí žijí v oblastech s nedostatečnou infrastrukturou nebo s nedostatkem vzdělávacích zařízení. V takovém případě mohou mít obtíže najít vzdělávací příležitosti ve svém okolí.

⁵⁸ Donath-Burston-Marsteller: Vzdělávání dospělých v ČR, [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <http://www.dbm.cz/>. str. 23

⁵⁹ MacDonald, R., & Marsh, J. (2005). *Disconnected Youth? Growing Up in Britain's Poor Neighbourhoods*. Palgrave Macmillan, str. 19

3.3 INSTITUCIONÁLNÍ BARIÉRY

Institucionální bariéry jsou faktory, které brání vzdělávání dospělých osob na úrovni institucí, jako jsou školy nebo vládní agentury. Některé příklady institucionálních bariér zahrnují například nedostatek finančních prostředků vzdělávacích institucí. Tyto instituce mohou mít ale problémy i s nedostatkem vzdělávacích programů, které nebudou odpovídat zájmům a potřebám dospělých studentů.

Mezi další bariéry může patřit nedostatek informací o vhodných vzdělávacích kurzech nebo to, že kurzy mají nízkou úroveň, tím pádem o ně není zájem.

Další z institucionálních bariér je i vzdálenost a tím ztížená dostupnost navštěvovat vzdělávací instituce, problémem může být ale i na první pohled banální, ale nevyhovující rozvrh, a to především z časových důvodů.⁶⁰

Mezi institucionální bariéry pro vzdělávání dospělých osob patří částečně také diskriminace na základě rasy, pohlaví, věku nebo jiných faktorů. Tomuto tématu se samostatně věnuje následující kapitola, protože mezi osobami žijícími v sociálně vyloučených lokalitách je tato bariéra a celkově toto téma velkým problémem.

3.4 DISKRIMINACE

Diskriminační bariéry jsou faktory, které brání určité skupině lidí přístup k vzdělávání nebo příležitostem ke vzdělávání na základě rasy, pohlaví, věku, sociálního postavení nebo jiných faktorů. Některé příklady diskriminačních bariér v oblasti vzdělávání zahrnují rasistickou diskriminaci při přístupu ke vzdělávání nebo příležitostem ke vzdělávání.⁶¹

Kromě již zmíněné rasové diskriminace může jít o diskriminaci žen, starších osob, osob se zdravotním postižením nebo diskriminaci na základě sociálního postavení. Je tedy

60 RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC, ed. Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice. Brno: Masarykova univerzita, 2008, str. 98-108

61 PALÁN, Zdeněk. *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J.A. Komenského, 2003, str.34

možné, že je někdo diskriminován i na základě několika faktorů naráz. Prvním, kdo u nás představil celoživotního učení bez jakékoliv diskriminace byl Jan Amos Komenský.⁶²

Diskriminace je velmi často rozšířená směrem k minoritním skupinám. Těch jsou často součástí právě i osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách. Jde o část obyvatel, která je nějakým způsobem jiná než ostatní – tedy většina společnosti. Tato menšina se obvykle odlišuje svou rasou, národností, náboženstvím, řečí apod. V České republice jde především o Romy a cizince. Diskriminace může mít mnoho různých forem a může být vědomá nebo nevědomá.⁶³

To, že by se neměla diskriminace ve vzdělávání objevovat, je samozřejmý a známý fakt. Konkrétně by ve školství mělo jít o rovné zacházení a každý by měl mít stejná práva a mělo by k němu být přistupováno spravedlivě a stejně jako ke všem ostatním. To se týká i příležitostí, a to nejen ke vzdělávání, ale například i k práci. Zjednodušeně řečeno by mělo jít o právo na to, aby každý a bez rozdílu mohl vést kvalitní a šťastný život.⁶⁴

Mezi obyvateli je poměrně rozšířený problém, v tom, že občané z vyloučených oblastí neznají téměř nikoho, kdo by použil vzdělání jako prostředek k lepšímu životu v rámci jejich komunity. Mohou také nabýt přesvědčení, že formální vzdělání nezaručuje zaměstnání, protože Romové jsou často názoru, že jsou diskriminováni na trhu práce.⁶⁵

62 PALÁN, Zdeněk. *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J.A. Komenského, 2003, str.34

63 Tamtéž., str. 181-182

64 TOMŠEJ, Jakub. *Diskriminace na pracovišti*. Praha: Grada Publishing, 2020. Právo pro praxi. str. 35

65 HIRT, Tomáš a Marek JAKOUBEK, ed. "Romové" v osidlech sociálního vyloučení. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, str. 139

4 PREVENCE A MOŽNOSTI PODPORY

Prevence je klíčovou součástí boje proti sociálnímu vyloučení hlavně z toho důvodu, že je mnohem snazší a rychlejší zabránit vyloučení než ho následně napravovat. Prevenci lze uplatňovat pomocí stejných postupů a nástrojů, které se používají při integraci, a může ušetřit velké množství času a prostředků v budoucnu.⁶⁶

4.1 STÁTNÍ PODPORA

Sociální začleňování je proces, který se snaží pomoci lidem, kteří jsou sociálně vyloučení nebo ohrožení sociálním vyloučením, aby se mohli plně zapojit do společnosti. Cílem je, aby měli příležitosti a možnosti, které jim pomáhají k tomu, aby získali zaměstnání, dosáhli rovných přístupů ke zdrojům a právům a aby se mohli vyhnout riziku dalšího sociálního vyloučení. Tento proces také zahrnuje pomoc nejvíce zranitelným lidem a napomáhá tomu, aby všechny relevantní strany byly součástí.⁶⁷

Pomoc nabízí například Ministerstvo práce a sociálních věcí, které má na starosti pomoc lidem, kteří potřebují zvláštní podporu. Tento úřad se také stará o integraci sociálně vyloučených osob. Cílem sociálního začleňování je boj proti chudobě a zabránění sociálnímu vyloučení, což je problém, který se projevuje v mnoha oblastech a vyžaduje komplexní přístup k řešení.

V roce 2020 byly v rámci státního rozpočtu vyčleněny finanční prostředky na podporu integrace romské menšiny a sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol, konzervatoří a studentů vyšších odborných škol ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Ministerstvo kultury zase podporovalo kulturní aktivity příslušníků národnostních menšin, integraci příslušníků romské menšiny, rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin a činnost Muzea romské kultury v Brně. Úřad vlády pak podporoval terénní práci, prevenci sociálního vyloučení a komunitní práci,

⁶⁶ ŠVEC, Jakub. Příručka pro sociální integraci. Praha: Odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách, Úřad vlády ČR, 2010, str. 10

⁶⁷ Sociální začleňování. [online]. Průvodce [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-zaclenovani>

podporu koordinátorů pro romské záležitosti a implementaci Evropské charty regionálních nebo menšinových jazyků. Celková výše finanční podpory byla 88 720 337 Kč.⁶⁸

Dalším z opatření MŠMT je podpora škol, které se nacházejí v obcích s vysokým podílem dětí a žáků ohrožených sociálním vyloučením. V plánu se zaměřují především na snižování počtu studentů, kteří přestávají studovat dříve, než by měli, a také na zlepšení kvality učňovského vzdělávání, aby odpovídalo požadavkům na odborné znalosti. Zároveň je kladen důraz na inovování oborové struktury středního odborného vzdělávání.⁶⁹

Pomoc nabízí také úřad práce, který zaštiťuje například projekt „Příležitost dělá zaměstnance“, v rámci kterého se snaží pomoci lidem z chudších nebo sociálně znevýhodněných oblastí při hledání zaměstnání. Cílem je umožnit vstup 1280 takových lidí na trh práce a podpořit vytvoření 491 pracovních míst. Projekt také chce zlepšit spolupráci s neziskovými organizacemi, státní správou a samosprávou a posílit síť spolupracujících organizací. Cílovou skupinou jsou lidé, kteří žijí v chudších nebo sociálně znevýhodněných oblastech nebo jsou ohroženi sociálním vyloučením. Projekt pomáhá těmto lidem připravit se na zaměstnání prostřednictvím vzdělávání a prostupného zaměstnávání.⁷⁰

4.2 NEZISKOVÉ ORGANIZACE

V České republice je mnoho možností a nabídek ze stran neziskových organizací, které se zabývají pomocí osobám, které žijí v sociálně vyloučených lokalitách anebo jsou ohroženy sociálním znevýhodněním nebo jsou již znevýhodněny.

68 Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2020 | Vláda ČR. [online]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/zprava-o-stavu-romske-mensiny-v-ceske-republice-za-rok-2020-192596/>, str.20

69 Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>, str.118

70 Příležitost dělá zaměstnance. Úřad práce ČR [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/prilezitest-dela-zamestnance>

Organizací, které takto pomáhají je mnoho, jde například o organizaci Člověk v tísni, o. p. s., Charita Česká republika nebo například občanské sdružení D.R.A.K. z.s. Tyto organizace poskytují sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Taková služba poskytuje pomoc a podporu rodinám s dětmi v těžké životní situaci, kterou nemohou nebo nedokážou řešit samy. Snaží se pomoci řešit tuto situaci a ukázat cesty, jak se s problémy v budoucnu vypořádat. Cílem je udržet rodinu spolu a dát jí dobrý směr a posílit rodičovství, aby rodina zůstala pro dítě bezpečným místem. Co se týče vzdělávání, poskytují pomoc a podporu dospělým při výchově a vzdělávání, včetně podpory a nácviku sociálních kompetencí. Zajišťují ale i podmínky pro vzdělávání dospělých.⁷¹

Existují také neziskové organizace specializované výlučně na pomoc ženám. Vzdělávání je v tomto případě obvykle spojené s tematikou, které se konkrétní organizace věnuje. Jde například o Český svaz žen, z.s., který společně s Asociací Montessori nabídl v roce 2017 ženám účast v projektu s názvem „Zapojte se! Účastí ve veřejném životě na trh práce“. Cílem projektu bylo zlepšit postavení žen na trhu práce. Projekt se snažil pomocí kombinace vzdělávacích programů, mentoringu a dalších aktivit pomoci překonat ženám tyto překážky.⁷²

Tuto pomoc ale mají v programu i další neziskové organizace, například Charita Česká republika. Tyto organizace mohou pomáhat ženám ze sociálně vyloučených lokalit různými způsoby. Například mohou poskytovat informace o vzdělávacích a rekvalifikačních kurzech, které ženám pomáhají získat potřebné znalosti a dovednosti pro zaměstnání. Poskytují ale i sociální poradenství a pomoc s hledáním práce, což může přispět k lepšímu zapojení žen do veřejného života a ekonomiky.

71 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Charita Holešov [online]. 2023 Charita Česká republika [cit. 04.03.2023]. Dostupné z: <https://www.holesov.charita.cz/nase-sluzby/socialne-aktivizacni-sluzby-pro-rodiny-s-detmi/>

72 Zapojte se! Účastí ve veřejném životě na trh práce - CSZ.cz. Český svaz žen z.s. [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://csz.cz/zapojte-se-ucasti-ve-verejnem-zivote-na-trh-prace/>

Sociálně aktivizační služby jsou účinné v prevenci odloučení dětí od rodin a také v prevenci sociálního vyloučení.⁷³

Neziskové organizace poskytují také vzdělávací a rekvalifikační kurzy, které mohou být zaměřeny na různé oblasti, například na základní vzdělání, jazyky, počítačové dovednosti nebo praktické dovednosti, které jsou potřebné pro konkrétní zaměstnání. Sociální pracovníci této služby zajišťují doprovody, pomoc s dokumenty a podporu pro osobu, která požádá o pomoc. Služby jsou poskytovány zdarma.⁷⁴

Příkladem projektu, který se zaměřuje konkrétně na osoby ze sociálně vyloučených lokalit, je projekt s názvem „Rozšíření práce s rodinami ve vyloučené lokalitě II“, který se zaměřuje na poskytnutí podpory a pomoci rodinám s dětmi žijícími ve vyloučených lokalitách nebo ohroženými sociálním vyloučením ve městě Žďár nad Sázavou. Jeho cílem je zvýšit rodičovské kompetence a podpořit uplatnění rodin na trhu práce. Projekt poskytuje sociálně aktivizační služby prostřednictvím terénní práce a tréninkových aktivit v přirozeném prostředí rodiny, s cílem zajistit stabilitu a funkčnost rodin s dětmi. Je financován z operačního programu „Zaměstnanost“ pomocí prostředků Evropské Unie.⁷⁵

Ještě nedávno probíhal podobný pilotní projekt s názvem Začleňování mladých osob Aše do společnosti a na trh práce, který se zaměřoval na stejnojmennou problematiku. Cílem bylo pomoci mladým lidem získat vzdělání a zaměstnání a předcházet ekonomické nestabilitě. Projekt měl za cíl snížit míru negativních a patologických jevů u mladých lidí žijících v Aši. Byl realizován do října 2022 a podílelo se na něm 100 lidí z dané cílové skupiny. Jeho výsledky jsou zatím ve zpracování.⁷⁶

73 Přehled dokumentů – Ministerstvo vnitra České republiky. Identifikace zásadních problémů v oblasti sociálního vyloučení [online]. [cit. 27.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/prehled-dokumentu.aspx>, str. 34

74 Služby pro rodiny s dětmi. [online]. Charita Česká republika [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.pribram.charita.cz/jak-pomahame/sluzby-pro-rodiny-s-detmi/>

75 Rozšíření práce s rodinami ve vyloučené lokalitě II. [online]. Charita Česká republika [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://zdar.charita.cz/projekty/rozsireni-prace-s-rodinami-ve-vyloucene-lokaliteii/>

76 Začleňování mladých osob Aše do společnosti a na trh práce [online]. [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/projekty-opz/-/asset_publisher/ODuZumtPTtTa/content/zaclenovani-mladych-osob-ase-do-spolecnosti-a-na-trh-prace?inheritRedirect=false

Obecně je vzdělávání dospělých v sociálně vyloučených lokalitách velmi výjimečným. To, zda jsou výše zmiňované možnosti v povědomí žen, ze sociálně vyloučených lokalit, nebo zda se obecně tyto ženy potýkají s bariérami, které jim znemožňují vzdělávání, bude zkoumat praktická část této bakalářské práce.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

První část bakalářské práce shrnovala výstupy z poznatků odborníků, kteří se dané problematice věnují. Teoretická část přiblížila pohled na to, co je sociální znevýhodnění, kdo jsou osoby, kterých se tento problém týká, v jakém žijí prostředí a jakým bariérám čelí. Popsány byly i možnosti pomoci, kterou lze využít.

To, jak tomu je ve skutečnosti, ukazuje část praktická, která vymezuje metodologii výzkumné činnosti a celý průběh výzkumu. Ten byl proveden na základě rozhovorů se ženami z konkrétních sociálně vyloučených lokalit v České republice, nejčastěji ve Středočeském kraji. Výzkum se zaměřuje nejen na příčiny a identifikaci největších bariér, kterým ženy čelí v oblasti vzdělávání, ale i na případné možnosti řešení.

Výsledky výzkumu slouží nejen pro zjištění, proč tyto bariéry vznikají, ale také jako podklad pro formulování doporučení a návrhů, jak je efektivně překonat, a díky tomu zlepšit přístup ženám ze sociálně vyloučených lokalit ke vzdělávání.

Praktická část tak dokládá, že bydlení v sociálně vyloučených lokalitách ovlivňuje kvalitu života žen a jejich rodin. Tyto rodiny často bývají odříznuty od společnosti, a tím pádem i od vzdělání a pracovních příležitostí. Problémem bývá i komunita, která na člověka, který se chce vzdělávat nahlíží „skrz prsty“.

5.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Hlavní výzkumnou otázkou praktické části bakalářské práce na téma Bariéry ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit je „Jaké jsou bariéry ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit?“

S hlavní výzkumnou otázkou se pojí dílčí výzkumné otázky (dále jen DVO).

DVO1: Jaké je vzdělání žen ze sociálně vyloučených lokalit a kde jsou zaměstnány?

DVO2: Jaké jsou ženám ze sociálně vyloučených lokalit známy možnosti, aby mohly dosáhnout vyššího vzdělání, případně které možnosti využily?

DVO3: Jaké jsou či byly podmínky ke vzdělávání v době jejich studia?

DVO4: Jaké postoje rodiny a okolí k jejich vzdělávání?

DVO5: Jaké jsou nejčastější bariéry, které brání ženám ze sociálně vyloučených lokalit v dosažení vzdělání?

DVO6: Co udělat pro to, aby k těmto bariérám nedocházelo?

DVO7: Jaké jsou momentální cíle žen ze sociálně vyloučených lokalit v oblasti vzdělávání?

5.2 KVALITATIVNÍ VÝZKUM

Kvalitativní výzkum se zaměřuje na pochopení sociálního nebo lidského problému pomocí různých metodologických přístupů. Výzkumník vybírá téma a určuje výzkumné otázky, které může během sběru a analýzy dat modifikovat nebo doplňovat. Výzkumník při tom hledá a analyzuje informace, které pomáhají odpovědět na výzkumné otázky, a dedukuje a indukuje závěry.⁷⁷

Práce výzkumníka je podobná práci detektiva. Sběr a analýza dat probíhá v delším časovém intervalu a výzkumník pracuje přímo v terénu. Zpráva o kvalitativním výzkumu obsahuje popis místa zkoumání a citace z rozhovorů a poznámek, které si výzkumník dělal během práce v terénu. Výzkumník může navrhnout teorii o pozorovaném fenoménu

⁷⁷ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005, str.56

a svoje závěry probírá se sledovanými jedinci, jejichž názory mohou být zohledněny v zprávě.⁷⁸

Provádění kvalitativního rozhovoru je vědou i uměním, které vyžaduje dovednosti, citlivost, soustředění, porozumění mezi lidmi a disciplínu. Je třeba se rozhodnout o obsahu, formě a pořadí otázek i o délce rozhovoru. Tyto úvahy lze učinit před rozhovorem nebo až během něj podle jeho typu. Je třeba pečlivě zvážit začátek a konec rozhovoru. Na začátku je nutné odbourat psychické bariéry a získat souhlas s nahráváním. Psychickou bariérou může být například strach z odsouzení, respondentky mohou být nervózní nebo se obávat, že budou odsouzeny za to, že žijí ve společensky vyloučené lokalitě nebo že se nezvládají vzdělávat. To může vést k pocitu studu nebo neschopnosti otevřeně hovořit o svých zážitcích. Dále mohou mít nedostatek sebevědomí, což může vést k tomu, že se budou cítit nejistě během rozhovoru. Mohou mít pocit, že jejich názory nejsou důležité nebo relevantní a že jejich zkušenosti nejsou cenné. Problémem může být i ovlivnění traumatickými zážitky, proto bylo velmi důležité všechny respondentky upozornit na to, že mohou kdykoliv rozhovor přerušit nebo zcela ukončit. Pokud se ale podaří získat vzájemnou důvěru, rozhovor může v průběhu přinést důležité informace. Kvalitativní rozhovor může mít také intervenční charakter, takže by měl tazatel nabídnout možnost dalšího kontaktu.⁷⁹

Polostrukturovaný rozhovor, který jsem pro svůj výzkum zvolila, je jednou z metod používaných v kvalitativním výzkumu. Jeho základem je připravený seznam témat, která nemají předem určené pořadí. Výzkumník může upravovat doplňující otázky v rámci těchto témat. Důležité je získat odpovědi od všech respondentů. Přirozenější kontakt mezi tazatelem a respondentem je podporován určitou volností v průběhu rozhovoru.⁸⁰

5.3 ANALÝZA DAT

Analýza dat, která je získaná pomocí technik kvalitativního výzkumu, ale bez možnosti opakovaně se vracet do zkoumaného prostředí, je pouze částečná a nemůže být

78 HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005, str.56

79 Tamtéž., str.164-166

80 REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada, 2009, str.113-115

považována za kvalitativní výzkum v celku. Pokud by se mohlo opakovaně vstoupit do zkoumaného prostředí a získat nová data, mohla by být částečná analýza doplněna nebo změněna. Existuje mnoho výzkumných projektů, ve kterých jsou k dispozici pouze jedny typy dat (například záznamy) a tyto data jsou analyzována různými metodami.⁸¹

Během mé analýzy výsledků výzkumu jsem použila otevřené kódování a tematické kódování. Tento proces mi umožnil rozdělit data do nového uspořádání a získat nové poznatky. Otevřené kódování mi umožnilo identifikovat klíčové prvky v odpovědích respondentek, zatímco tematické kódování mi umožnilo seskupit tyto prvky do souvisejících témat. Tím jsem mohla získat hlubší pochopení vztahů mezi různými aspekty tématu a identifikovat podobnosti a rozdíly mezi odpověďmi různých respondentek. Díky této metodě jsem mohla identifikovat trendy a vzorce v odpovědích a získat nové poznatky, které by byly jinak přehlédnuty.⁸²

Na základě analýzy odpovědí získaných v průběhu výzkumu a následným kódováním bylo možné odhalit hlavní problémy a bariéry, kterým čelí ženy ze sociálně vyloučených lokalit v oblasti vzdělávání. Díky tomu bylo možné odpovědět na výzkumnou otázku a navrhnout možná řešení, která by mohla přispět k překonání těchto bariér. Výzkum tedy poskytl užitečné informace a návrhy pro vytvoření lepších podmínek pro vzdělávání žen v těchto lokalitách, což by mohlo mít pozitivní dopad na jejich osobní i profesní růst a rozvoj.

5.4 PRŮBĚH ROZHovorŮ

Rozhovory probíhaly v přirozeném prostředí respondentek. Respondentkami mého rozhovoru byly ženy ve věku od 22 do 52 let. Šlo o ženy, které v minulosti žily nebo momentálně žijí v sociálně vyloučených lokalitách na území České republiky.

81 BAUM, Detlef. *Výzkumné metody v sociální práci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2014, str.23

82 ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014, str.28

Respondentky byly osloveny na základě předchozí spolupráce, kterou navázaly s neziskovou organizací, ve které pracují jako sociální pracovník.

Šlo obvykle o kuchyň či obývací pokoj v bytě na ubytovně, kde respondentky bydlí. Téměř u všech rozhovorů byly přítomny děti respondentek, protože byly z mnoha důvodů s nimi doma. Ve všech případech se ale podařilo zachovat poměrně klidné prostředí pro zachování kvalitního rozhovoru. Předtím než rozhovor začal, jsme si s respondentkami několik minut povídaly o neformálních tématech, například o tom, jak se má rodina, jak zvládají jejich konkrétní potíže, nebo co plánují na jarní prázdniny. Často byly nervózní, proto bylo důležité respondentkám detailně popsat, jak a za jakým účelem bude rozhovor probíhat.⁸³

Respondentkám jsem předala informovaný souhlas a seznámila je s jeho obsahem. Vysvětlila jsem jim, že rozhovor je anonymní a v prepise se nebudou objevovat identifikující údaje. Jedinou známou informací z identifikačních údajů bude věk, jména budou anonymizována. Dále byly informovány o mé mlčenlivosti a o tom, že s veškerými údaji budu pracovat výhradně já. Pokud by byl rozhovor respondentce nepříjemný nebo si rozmyslela svou účast, může od spolupráce kdykoliv odstoupit. Podstatnou informací bylo především ale to, že rozhovor bude nahráván. Pokud s informovaným souhlasem respondentky souhlasily, podepsaly ho, a začaly jsme s rozhovorem.

Respondentky jsem informovala o tématu výzkumu a o počtu otázek, které jim položím. Dohromady šlo o 10 otázek, které se týkaly různorodých témat spojených s jejich vzděláváním. Postupně jsem se ptala na jejich postoj a vztah ke vzdělávání a na jejich informovanost. Zprvu jsem vždy použila tzv. „ice breaker“⁸⁴. Tato technika má za cíl snížit napětí mezi respondentem a dotazujícím, a vytvořit tak přátelskou atmosféru. Jedná se o jednoduchou metodu, která nevyžaduje přemýšlení nebo specializované znalosti, a tak umožňuje intuitivní odpovědi na otázky. Proto jsem zvolila otázku týkající se jejich vzdělání a zaměstnání. Šlo tedy o velmi jednoduchou otázku, na kterou znaly

83 CHRENKOVÁ, M. Komunikace s klientem. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. str.47

84 Ice breaker – ledoborec, odstraňování bariér, uvolňování komunikace, a to i komunikace v oblasti sociální.

okamžitou odpověď. Šlo o úvodní fázi rozhovorů, které se také říká „warming up“⁸⁵ a obsahuje již zmíněné kroky, které byly podniknuty, a to včetně pozdravu, podání ruky, vytvoření uvolněné atmosféry atd.⁸⁶

Dále jsem se dotazovala na poměrně obtížnější otázky, které souvisely s postoji a názory, šlo o otázky ze současné doby, ale i z minulosti. Uprostřed rozhovoru jsem opět položila dvě jednoduché otázky, které se týkaly rodiny a dostupnosti prostředků ke vzdělávání.

Na konci rozhovoru jsem opět položila náročnější otázky související s bariérami, vizemi a plány do budoucna. Během rozhovoru jsem často své otázky opakovala a musela dovysvětlit. Nemyslím si, že byly otázky nesrozumitelné nebo neodpovídaly předpokládanému vzdělání respondentek. Tento problém způsobovala především roztěkanost nebo nepozornost respondentek. Někdy byly ale opravdu problémem i odborné názvy nebo pomalé chápání.

Všechny položené otázky byly přímé a mířily k jádru věci, zároveň byly většinou otevřené, a tak umožnily široce odpovídat k tématu. Pořadí otázek bylo zvoleno tak, abychom se od nejjednodušší otázky dostaly k těm nejzajímavějším a složitějším, ale pořadí se, dle situace, mohlo měnit. Otázky byly předem připravené, ale obvykle došlo k doplňujícím otázkám či k otázce podněcující, a to především pokud konverzace vázla.⁸⁷

Všechny rozhovory byly přepsané a jsou přiloženy v příloze pod názvem Příloha C – Přepis rozhovorů. V prepisech rozhovorů bylo dbáno na autentičnost přepisu. Nicméně, přestože bylo cílem přepisu zachovat co nejpřesnější text, tak jak ho respondentky řekly, často se stávalo, že nedopověděly slova ve větě a své myšlenky vyjádřily nonverbálně. V takových situacích došlo k tomu, že bylo nutné přepisovat výpovědi tak, aby byly srozumitelné pro čtenáře. Protože by přepis úplně doslovný nebyl zcela srozumitelný. Tento přístup je v souladu s cílem práce a zaručuje, že získané poznatky budou co nejvěrněji předány čtenářům.

85 Warming up – rozehrátí, používá se v úvodní fázi rozhovoru

86 CHRENKOVÁ, M. Komunikace s klientem. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. str.46

87 Tamtéž, str. 49–51.

5.5 OTÁZKY ROZHOVORU

Během výzkumu bylo prioritou odpovědět na výzkumné otázky ohledně toho, proč vznikly bariéry ve vzdělávání, jaké jsou nejčastější bariéry ve vzdělávání a jaké jsou možnosti, které by ženám ve vzdělávání pomohly. Seznam otázek je přiložen v příloze jako Příloha A – Otázky rozhovoru. Rozhovory byly kódovány s použitím hlavních kódů, které se týkaly témat vzdělávání, rodiny a mateřství, dětí a jejich vlivu na vzdělání, předsudků vůči ženám a diskriminaci, zaměstnání, podpory a motivace ke vzdělávání. Tyto kódy byly klíčové pro analyzování a interpretaci rozhovorů a poskytly ucelený pohled na bariéry, které ženy v oblasti vzdělávání pocítují.

5.5.1 VZDĚLÁNÍ A VZDĚLÁVÁNÍ

Odpovědi na DVO1 (Jaké je vzdělání žen ze sociálně vyloučených lokalit a kde jsou zaměstnány?) a DVO2 (Jaké jsou ženám ze sociálně vyloučených lokalit známy možnosti, aby mohly dosáhnout vyššího vzdělání, případně které možnosti využily?) jsem zaznamenala do podkapitoly s názvem *Vzdělání a vzdělávání*. V této kapitole jsou zaznamenány odpovědi na čtyři otázky, které byly součástí rozhovoru a týkají se tématu vzdělání a vzdělávání. Na tyto otázky jsem se ptala především, proto abych se dozvěděla základní informace o mých respondentkách.

Jméno	Věk	Počet dětí	Vzdělání	Zaměstnání
Markéta	33	6	SOU ⁸⁸	Uklízečka
Erika	47	5	ZŠ ⁸⁹	Uklízečka
Barbora	27	3	ZŠ	ÚP ⁹⁰
Martina	22	2	ZŠ	RD ⁹¹
Lucie	31	2	SŠ ⁹²	RD
Věra	52	4	ZŠ	PN ⁹³
Karolína	37	3	SŠ	RD
Marcela	33	3	SŠ	uklízečka
Denisa	32	4	ZŠ	RD
Dominica	37	5	SŠ	RD
Zdeňka	39	2	SOU	prodavačka
Monika	25	4	ZŠ	RD

Pro přehlednost výzkumu byla vytvořena tabulka, která zaznamenává jména, věk, počet dětí, dosažené vzdělání a zaměstnání všech respondentek. Zdrojem této tabulky je vlastní šetření.

88 SOU – Střední odborné učiliště

89 ZŠ – Základní škola

90 ÚP – Úřad práce, v evidenci úřadu práce jako uchazečka o zaměstnání

91 RD – Rodičovská dovolená

92 SŠ – Střední škola

93 PN – Pracovní neschopnost

Šest respondentek uvedlo, že jejich vzdělání je základní, tři jsou vyučené a tři mají středoškolské vzdělání, ukončené maturitní zkouškou. Respondentka č. 1 (dále jen Markéta) pracuje jako uklízečka, stejně tak i respondentka č. 2 (dále jen Erika) a respondentka č. 8 (dále jen Marcela).

Erika má pouze základní vzdělání a důvod, proč pracuje jako uklízečka, je podle jejích slov právě nedostatečné vzdělání a to, že zaměstnavatelé chtějí někoho, kdo má zkušenosti a práci umí. Oproti tomu Markéta a Marcela pracují jako uklízečky také, ale obě mají vzdělání středoškolské.

Ani jedna ze tří respondentek není se svým zaměstnáním spokojená a všechny by ho chtěly změnit. Markéta by se chtěla vrátit zpět do gastronomie, kde dříve pracovala, a zbylé respondentky by uvítaly práci v sociální oblasti, nejlépe jako pracovnice v sociálních službách.

Poslední respondentkou, která má zaměstnání, je Zdeňka. Ta má vystudované střední odborné učiliště a momentálně pracuje jako prodavačka. Ani ona ale není se svou prací spokojená.

Zbylé respondentky, a to konkrétně respondentka č. 4 (dále jen Martina), respondentka č. 5 (dále jen Lucie), respondentka č. 7 (dále jen Karolína), respondentka č. 9 (dále jen Denisa), respondentka č. 10 (dále jen Dominica) a respondentka č. 12 (dále jen Monika), jsou momentálně bez zaměstnání a pobírají rodičovský příspěvek. Jde tedy o matky, které celodenně poskytují péči nejmladšímu dítěti v rodině, které nedosáhlo čtyř let věku.

Martina, Denisa a Monika nebyly ještě nikdy zaměstnané. Lucie dělala krátce v továrně jako kontrolorka výroby. I Dominica pracovala v továrně, ale pouze tři čtvrtě roku. Karolína dělala v domově seniorů jako pečovatelka, také velmi krátce. Respondentka č. 3 (dále jen Barbora) také ještě nikde nepracovala a momentálně je v evidenci ÚP jako uchazečka o zaměstnání. Poslední respondentka č. 6 (dále jen Věra) je momentálně v pracovní neschopnosti, celý život ale pracovala, dříve jako hlídačka a v minulých letech jako obsluha galvanické linky.

Pohled na souvislost vzdělání a uplatnitelnosti na trhu práce se mezi respondentkami liší. Šest respondentek je názoru, že jejich vzdělání má vliv na jejich současné pracovní podmínky a kariérní možnosti. Konkrétně takto odpověděla Markéta, která, k této odpovědi doplnila, že její vzdělání sice vliv má, ale ona se ještě nesečkala s tím, že by to byl problém, protože vystudovala střední odborné učiliště, obor kuchař, číšník, a navíc se tomuto zaměření nadále nechce už věnovat.

Pro Barboru bylo toto téma velmi aktuální, protože v posledních měsících se pokouší najít zaměstnání. Bohužel bezúspěšně a dává tomu za vinu právě základní vzdělání. K odpovědi dodala: „*Setkala jsem se s tím, že i na čerpací stanici prostě požadují středoškolské vzdělání, i když jste jenom na kase, takže prostě určitě to nějaký vliv má*⁹⁴“. Ani Erika to nemá s hledáním práce jednoduché, nejjistě ke své odpovědi doplnila, že je jasné, že všude požadují nějaké dovednosti, které ona se základním vzděláním nemá.

Podobně je na tom i Monika. Je si vědoma, že až o zaměstnání bude žádat, bude velký problém s jejím uplatněním, protože má také jen základní vzdělání. Denisa na tuto problematiku zaujímá velmi podobný názor, téma pro ni ale není aktuální. Momentálně si nedokáže představit, že by mohla dělat lepší práci než uklízečku nebo pomocnou sílu v kuchyni.

Velmi rozporuplně vnímá tuto otázku Marcela. Odpověděla, že její vzdělání na pracovní podmínky a kariérní možnosti má i nemá. Jako důvod své rozporuplnosti uvedla, že hlavní problém v tom, že nemá lepší práci a podmínky, je vyloučená lokalita, ve které žije. Doslovně uvedla: „*Tam by to trošku nepobrali, že studuju, ale nejnom, že studuju, ale jakoby i, že mám práci.*⁹⁵“

Zcela opačný názor na to má například Martina. Ta má sice základní vzdělání, ale myslí si, že v gastronomii je vzdělání nepodstatné, a tak jsou její šance, co se týče uplatnitelnosti, totožné, jako kdyby měla vzdělání středoškolské.

94 Barbora, osobní rozhovor, 14.02.2023

95 Marcela, osobní rozhovor, 20.02.2023

Zbylé respondentky se ve své odpovědi shodují a jsou názoru, že jejich vzdělání je nepodstatné, protože ani jedna v daném oboru nepracuje a pracovat nebude.

I informovanost v rámci možnosti vzdělávání se velmi liší mezi konkrétními respondentkami. Některé aktivně využily rekvalifikační kurzy nebo to mají v plánu. Jiné o této možnosti ani nikdy neslyšely. Konkrétně šlo o devět respondentek, které nikdy nevyužily žádné možnosti, aby si zvýšily své dosavadní vzdělání. Mezi ně patří i Barbora, kterou rekvalifikační kurz čeká v následujících měsících. I Denisa chtěla využít možnost doplnit si vzdělání a dokončit střední školu, kterou přerušila kvůli těhotenství, ale bohužel jí tuto možnost škola neumožnila.

Pouze Věra, Martina a Zdeňka využily možnosti, aby dosáhly vyššího vzdělání. Věra však bezúspěšně, protože studium pro ni představovalo velkou zátěž a nezvládla střední školu dokončit. Hlavním důvodem bylo to, že šlo o denní studium a ona byla v té době zároveň zaměstnaná na plný pracovní úvazek v diskoklubu, kde dělala noční směny. Tento životní styl byl po několika měsících neúnosný a musela studia zanechat. Studovala pouze půl roku a šlo pro ni o velmi psychicky i fyzicky náročné období, protože v té době byla na vše sama. Po této zkušenosti už se nikdy ke studiu nevrátila a má k němu velmi odmítavý postoj.

Zato Zdeňka svou zkušenost o rozšíření vzdělání bere velmi pozitivně. Absolvovala počítačový kurz, který jí nabídli na ÚP. Své zkušenosti hodnotí velmi kladně i přesto, že v zaměstnání své zkušenosti uplatní pouze minimálně.

Největší zkušenosti s rekvalifikačními kurzy má Marcela. Ta zkusila už tři rekvalifikační kurzy. Jeden z nich má hotový, šlo o masérský kurz, který ale nikdy nevyužila v praxi. Rozhodla se proto, že si rozšíří své vzdělání a vyzkouší kurz pracovníka v sociálních službách. Na středním odborném učilišti se věnovala velmi podobnému oboru, takže má velké zkušenosti s touto prací. Jeden ze dvou zmíněných kurzů se sociální tematikou má už téměř hotový a ke druhému jí zbývá absolvovat hodiny praxe. Tyto kurzy jí zprostředkovala nezisková organizace, na jejíž název si bohužel nevzpomněla. Uvedla ale, že rekvalifikační kurz jí nabídli i na ÚP, jen si není jistá, který z nich to byl.

Důvodů, proč tuto možnost zbylé respondentky nevyužily, je několik. Velmi překvapujícím faktem bylo, že Karolína ani Denisa o tom, že existují rekvalifikační kurzy, nevěděly, a to i přesto, že na ÚP byly evidovány jako uchazečky o zaměstnání. Ostatní respondentky sice měly povědomí o tom, že tyto možnosti existují, ale nevyužily je. Například Lucii byl nabídnut počítačový kurz, ona ho ale odmítla, protože si místo kurzu raději našla zaměstnání. I Monice na ÚP nabídli, aby si dodělala kurz pracovníka v sociálních službách, ale i ona odmítla, a to především kvůli dětem a s tím spojeným nedostatkem času na studium.

Mezi respondentkami byl obvykle jedinou známou a využívanou možností vyššího vzdělávání rekvalifikační kurz, a to téměř ve všech případech od ÚP. Druhou zmíněnou možností bylo doplnění vzdělání prostřednictvím opětovného nástupu na střední školu, kde respondentky studium často přerušily.

5.5.2 MOŽNOSTI POMOCI A PODPORY

DVO3 (Jaké jsou či byly podmínky ke vzdělávání v době jejich studia?) a DVO4 (Jaké postoje rodiny a okolí k jejich vzdělávání?) byly zařazeny do výzkumu především proto, že teorie ukázala, že je možné, že se chudoba a nízké vzdělání předává z generace na generaci. O této problematice pojednává i druhá kapitola této bakalářské práce. Proto bylo překvapujícím faktem, že většina respondentek vyrůstaly v bezproblémových rodinných podmínkách, které zahrnovaly vyhovující zázemí a úplnou rodinu, která je často ve vzdělávání podporovala.

Do této skupiny respondentek patří například Dominica, která vyrůstala v rodinném domě. Její otec vlastnil počítačové firmy a velmi svou dceru, společně s matkou (účetní) paní Dominici, podporoval. Dominica ale prostředím nevnímala natolik pozitivně, jak se může zdát, cítila ze strany rodiny velký tlak, a tak se podle jejích slov „postavila na zadní“. Dominica sice střední školu dokončila, ale s rodinou se už nikdy nestýkala a momentálně žije s vlastní rodinou v sociálně vyloučené lokalitě.

Podobný příběh lze pozorovat i u Markéty, která bydlela ve velkém bytě nedaleko centra v Praze, její matka byla vyučená prodavačka a otec pracovník v lese. Oba pracovali

v gastronomii, a proto chtěli, aby i jejich dcera, i přes nechuť studovala také v oboru gastronomie. Markéta cítila ze strany rodiny nátlak, a možná i to byl důvod, proč málem školu nedodělala. Od rodiny se odstěhovala, došlo k velkým neshodám a s rodiči přetrhala veškerá pouta. Otec zemřel a matka, dle slov respondentky, předstírá, že žádnou dceru nemá. Markéta se z tohoto prostředí postupem času dostala do několika azylových domů a momentálně žije na ubytovně.

U respondentek Eriky a Věry, hraje velkou roli v rodinných podmínkách, které měly v dětství, jejich věk. Protože jim je oběma kolem 50 let, je logické, že v době, kdy vyrůstaly, byly podmínky obecně jiné, než mají mladší respondentky. Rodiče obou respondentek žili v komerčním bydlení a pracovali.

Obtížnější podmínky v dětství než předchozí respondentky, zažila Barbora. Její rodina se hodně stěhovala a žili na ubytovnách a azylovém domě. V podobném duchu žila doposud i ona se svou rodinou. Momentálně se ale velmi snaží a je vidět její velké odhodlání k tomu přenastavit svou dosavadní „normu“, kterou zažívala celé své dětství. Velkou podporou jí je manžel a děti. Velkou motivací je lepší život pro její tři syny.

Podobnou motivaci lze pozorovat i u Martiny. Ta v dětství sice žila v obecním bytě, ale rodina chtěla, aby studovala obor, který nezvládla, a v jejím životě se vyskytly problémy. Později se ocitla s dítětem v sociálně vyloučené lokalitě, kde byla několik měsíců. Poté si uvědomila, že takto žít nechce, a momentálně žije s přítelem a dětmi v komerčním bytě.

Vyrůstat v rodině, kde není podpora, je velmi náročné, a někdy je situace ještě závažnější, a to v případech, kdy dotyčné musí vyrůstat mimo svůj domov v zařízení. Takovou situaci zažila Denisa a Monika. Monika od 14 let vyrůstala v dětském domově, protože se o ni její rodiče nechtěli starat. Žili v sociálně vyloučené lokalitě (romská osada), děti byly především zdrojem peněz, a jak postupně vyrůstaly, byly umisťovány do zařízení. Monika v dětském domově zažila podporu od ředitele, a to jí bylo motivací pro studium na střední škole. Když byla dospělá, učinila rozhodnutí a domov opustila a od té doby se stěhovala po sociálně vyloučených lokalitách. Mezitím se jí narodily čtyři děti. Situaci vnímá, ale v podstatě se opakují vzorce chování jako u její matky. Momentálně se stará o dvě své děti, zbylé dvě byly odebrány.

Podobně náročné dětství zažila i Denisa, která byla odebrána v 15 letech od své matky, jež byla závislá na alkoholu a zanedbávala péči o ní a její sestru. Situace se vyřešila poněkud zvláště a Denisa byla umístěna do výchovného ústavu za neplnění školní docházky. Ve výsledku popisuje tuto zkušenost velmi pozitivně. „*K něčemu mi to pomohlo. Otevřelo mi to oči. V tom diagnostickém ústavu mě podporovali, všichni, i pan ředitel, všichni, takže mě to těšilo a nutilo mě to*“⁹⁶, dodala ke svému příběhu Denisa. Momentálně ale bydlí na azylovém domě, kam se s rodinou přestěhovala ze sociálně vyloučené lokality. Jejich situace není vůbec příznivá, a i přestože se snaží, aby život nebyl takový, na který byla zvyklá, je pro ni velmi obtížné se postavit na vlastní nohy.

Jak už vyplynulo z předchozí otázky, podpora rodiny je velmi podstatná i pro studium. Osm z dvanácti respondentek uvedlo, že mělo nebo má podporu od rodiny při snaze o dosažení vzdělání. Záporně odpověděla Monika a Denisa, které byly v ústavní péči, a Zdeňka, o kterou se starala pouze její babička a dědeček. Velmi odevzdaně popsala situaci tak, že její maminka se rozhodla, že podpoří ve studiu raději jejího bratra, než jí, proto se Zdeňka odstěhovala k prarodičům. Matka se jí v podstatě zřekla, neplatila jí internát a nezajímala se o ni.

Problém s podporou rodiny měla i Marcela. Přestože uvedla, že jí rodina podporovala, bylo tomu trochu jinak, než si přála. Protože měla dva vážné úrazy po pádu z koně, její rodina chtěla, aby se věnovala nenáročnému povolání, ona si však vybrala práci pečovatelky a s tím příbuzní velmi bojovali. Zpětně je ale velmi ráda, že je neposlechla, protože škola, kterou si vybrala, jí dala mnoho zkušeností.

Podporu od rodiny zažívala nebo zažívá většina respondentek, několik z nich se setkalo s předsudky ze strany okolí. Konkrétně o tom dlouze vyprávěla například Marcela. Popsala sousedy na ubytovně jako velmi nechápající osoby, které nemají rády, když jim někdo, jakkoliv zasahuje do životů. Možná i proto prý nechápou, že paní Marcela využívá služby nízkoprahového zařízení pro své děti a snaží se, aby se její rodina měla dobře. To, že studuje i pracuje, drží raději v tajnosti, cítí se jako „černá ovce“ ubytovny a myslí si, že jí nikdo nemá rád.

96 Denisa, osobní rozhovor, 20.02.2023

Dominica si myslí, že kdyby její sousedé z ubytovny věděli, že studuje, klepali by si na čelo. Tuto domněnku má, protože si myslí, že obecně na ubytovně nikdo ze sousedů žádné vzdělání nemá. I Monika je toho názoru, že by na ní zbytek ubytovny, vyjma jejího přítele a sestry, koukali „skrz prsty“, protože prý jakmile má někdo víc než ten druhý, hned ho sousedé odsoudí. I Denisa v době, kdy žila v sociálně vyloučené lokalitě, zažila, že okolí na to, že někdo studoval, reagovalo špatně. Dle jejích slov nabádali daného člověka, ať se na školu vykašle, že s malým dítětem to nejde a se střední školou ničeho nedosáhne.

Takové předsudky mohou vznikat kdekoliv, podobné domněnky či zkušenosti jako respondenty z ubytoven má i Karolína, která žila na azylovém domě. Uvedla, že na azylovém domě studovat nelze. *„Já být na azylu a studovat, tak já nevím, jak by tam na mě asi koukali ty ostatní? Já jediná, která z azylového domu bych studovala a ostatní jakoby nic a seděli doma. Já nevím, jak bych si tam připadala“*⁹⁷, dodala Karolína k tématice ohledně předsudků.

Osm z dvanácti respondentek tedy uvedlo, že podporu od rodiny má, ale co se týče podpory okolí, už více než polovina respondentek odpověděla, že se setkala spíše s nepodporou nebo dokonce předsudky ze strany okolí.

5.5.3 BARIÉRY A JEJICH ŘEŠENÍ

DVO5 (Jaké jsou nejčastější bariéry, které brání ženám ze sociálně vyloučených lokalit v dosažení vzdělání?) a DVO6 (Co udělat pro to, aby k těmto bariérám nedocházelo?) jsou pro celý výzkum klíčové. S tímto tématem souvisí ale i DVO3 (Jaké jsou či byly podmínky ke vzdělávání v době jejich studia?), protože i podmínky ke vzdělávání mohou být bariérami.

Jedna z položených otázek se týkala dostupnosti k technologiím, které mohou ženám pomoci ve studiu, což může být například internetové připojení, počítač, tablet nebo i přístup do knihovny, protože pokud člověk nemá přístup k těmto technologiím, může jít o jistý druh bariéry. Pět z dotázaných respondentek uvedlo, že má dostupnost

⁹⁷ Karolína, osobní rozhovor, 20.02.2023

ke knihovně, počítači nebo jiným technologiím, které by jim mohly pomoci při studiu. Jako jediná z respondentek uvedla Martina, že má doma počítač. Markéta a Marcela mají přístup do knihovny, protože tam chodí s dětmi, takže pro ně by nebyl problém si obstarat materiály v podobě knih k případnému studiu. Situaci s obstaráním knih by skvěle vyřešila i Barbora, která zná e-knihy a ví, že existují burzy knih, kterých se chce účastnit, aby si pořídila knihy potřebné ke studiu. Ostatní respondentky obvykle odpověděly, že mají chytrý telefon, některé dokonce tablet. Například však Monika nevlastní ani mobilní telefon, takže by pro ni bylo poměrně těžké obstarat si jakékoliv informace na dálku.

Pouze jedna respondentka tedy uvedla, že má doma k dispozici počítač, některé z respondentek mají přístup do knihovny nebo internetové připojení, ale obvykle mají pouze mobilní zařízení, která nejsou vyhovující ke kvalitnímu vzdělávání se.

Další otázka se týkala obecně všech bariér, které respondentky zažily nebo zažívají. Je zajímavé, že ač je bariér opravdu široké množství, u čtyř respondentek se objevila stejná, a to velmi okamžitá odpověď, že největší bariérou pro jejich studium bylo nečekané těhotenství. Konkrétně tato situace nastala u Barbory, Martiny, Denisy a Moniky. Vyjma Moniky se k tomuto tématu všechny respondentky vyjádřily tak, že těhotenství nelitují a jsou rády, že se jim narodil potomek. Pro Barboru se dokonce děti staly inspirací, aby se ke studiu vrátila. „*Člověk z pohodlně, vlastně hnedka jsem skočila do rodinného života, nebylo na výběr*“⁹⁸, doplnila Barbora jako pro ni závažnější bariéru bylo samotně otěhotnění. I Martina vnímá situaci pozitivně a studium plánuje, hned co syn nastoupí toto září do mateřské školy.

Jako velkou bariéru ke studiu vnímají respondentky své děti. K tématu se například vyjádřila Markéta, v podstatě v celém rozhovoru mluvila o svých dětech. Protože jich má pět a nejmladší dcerce jsou dva roky, je pro ni velmi náročné skloubit péči o ně, práci a vzdělávání. Svůj den popsala tak, že se o děti v podstatě bez přestávky stará, dcerku bere s sebou i do práce, a když skončí, vyzvedává starší děti ze školky a následně další ze školy. V tuto chvíli si nedokáže představit, že by zvládala jakékoliv studium a za svou práci na zkrácený úvazek je velmi vděčná, protože jsou pro ni velkou bariérou i finance. Stejný

98 Barbora, osobní rozhovor, 14.02.2023

názor na to má i Erika, která má šest dětí. Momentálně stále vychovává čtyři z nich a jako bariéru nevidí pouze to, že má děti, ale i jejich počet. Setkala se s tím, že jí kvůli tomu v zaměstnání odmítli. S podobným typem diskriminace se setkala i Denisa, která, jak už bylo uvedeno v předchozí kapitole, byla odmítnuta ve škole právě proto, že má dítě.

Mezi další bariéry často patří nedostatek financí. Na tento problém si například stěžovala Marcela, která popisovala ceny rekvalifikačních kurzů jako nedostupné, navíc k tématu rekvalifikace dodala, že je jich málo a obzvláště pro matky s dětmi, které se snaží zařadit na trh práce po rodičovské dovolené, je velmi složité si nějaký kurz najít a zaplatit. I Dominica popisovala jako největší problém finance, a to především ty spojené s dětmi. A protože upřednostňuje zájmy dětí, na školu financí chybí. Stejný problém řeší i Zdeňka, která na konci celého rozhovoru smutně dodala, že momentální finanční situace jí nedovoluje si vzdělávání zaplatit. S financemi má problém i Monika, ta nemůže sehnat vhodné bydlení pro svou rodinu, a proto pro ni vzdělávání není prioritou.

Mezi respondentkami ale zazněla i odpověď, že žádné bariéry nepocítují. V průběhu rozhovoru ale vyplynulo, že největší bariérou je jejich motivace nebo nechuť se vzdělávat. Taková odpověď se objevila například u Karolíny. Karolína se nikdy nechtěla dál vzdělávat, protože si nevěří a není si jistá, zda by byla ve studiu úspěšná. Po rozhovoru se ale odhodlala a řekla, že je rozhodnutá něco pro dosažení vyššího vzdělání udělat.

Se sebedůvěrou má podobný problém i Věra a Dominica. Obě tvrdí, že jsou na studium moc staré. Věra navíc jako bariéru uvedla náročnou práci, která se nedala se studiem skloubit. Další bariérou pro Věru, ale i Zdeňku a Martinu, byl nebo je jejich zdravotní stav, kvůli kterému jim bylo studium nebo práce velmi ztížena. A poslední zaznamenanou bariérou je diskriminace a předsudky ze strany okolí. Tomuto tématu se podrobně věnuje předchozí kapitola.

Poté, co respondentky odpověděly na otázku ohledně bariér, následovala otázka, která se jich dotazovala na to, co by vlastně tyto bariéry mohlo překonat. Protože se jedná o velmi náročnou otázku, a to jak na pochopení, tak i proto, že je velmi těžké navrhnou během malé chvíle v rámci rozhovoru nějaké řešení, byl často použit příklad modelové situace, kdy jsem respondentkám nastínila příběh o tom, že někdo z jejich blízkého okolí (např. sestřenice) žije, stejně tak jako obvykle ony, v sociálně vyloučené lokalitě, a chtěla

by začít studovat. Jejich úkolem bylo tedy vymyslet, co by takové ženě pomohlo, aby se studiem začala. Některé respondentky na tuto otázku nedokázaly odpovědět, protože je momentálně nic nenapadlo, šlo například o Martinu a Eriku. Martina sice uvedla, že osoby na ubytovnách jsou často závislé na sociálních dávkách a prostě se jim studovat nechce, ale s žádným řešením bohužel nepřišla.

Jiné respondentky ale přišly se zajímavými návrhy. Nejčastěji se opakovalo, že by ženám v sociálně vyloučených lokalitách k tomu, aby šly studovat, pomohla větší motivace a podpora. Barbora je toho názoru, že jedinou bariérou je pro tyto ženy motivace a odhodlání, a pokud někdo studovat chce, tak jít může. Škol a možností studia je dle jejího názoru dostatek, a navíc jsou podle ní finančně nenáročné, protože jdou studovat často distančně.

Lucie k tomuto tématu doplnila fakt, že studium je do 26 let věku bezplatné, ale jako problém označila, pokud je žena starší. Monika pak uvedla, že by určitě pomohlo, kdyby ženu podpořila její rodina, a tím by jí určitě ke studiu motivovala. O motivaci se zmínila i Markéta a Zdeňka, obě jí vnímají jako stěžejní. Věra je ale odlišného názoru a domnívá se, že pokud ta žena nezačne studovat v útlém věku, tak už školu nikdy nedodělá. Vinu přikládá především tomu, že pokud se studium přeruší a žena už obstarává rodinu, není v jejích silách, aby sama zvládla péči o děti a o domácnost současně s prací a studiem. Řešení vidí v podpoře od manžela, rodiny nebo přátel, kteří by se po dobu jejího studia o děti a domácnost postarali a žena by věděla, že je o vše v době její nepřítomnosti postaráno. I tak si ale myslí, že denní studium nepřichází v úvahu a navrhuje spíše dálkové, ideálně ve večerních hodinách. I Dominica si myslí, že pokud by ženě, která chce studovat, někdo pohlídal děti, bylo by to pro ni velkou pomocí.

S nejzajímavějším řešením přišla Marcela. Navrhuje osvětu lidem, kteří žijí v sociálně vyloučených lokalitách. K tomuto nápadu došla, protože pozoruje u svých sousedů velké nedostatky ve vzdělání, a myslí si, že nikdo z nich ani neví, že jsou možnosti se vzdělávat i v dospělosti. Bohužel svou myšlenku více nerozvinula, a tak není zcela jisté, jak si tuto „osvětu“ představovala.

5.5.4 CÍLE A VIZE

Poslední kapitola se zaměřuje na budoucnost. DVO7 (Jaké jsou momentální cíle žen ze sociálně vyloučených lokalit v oblasti vzdělávání?) částečně potvrdila H7 (Ženy ze sociálně vyloučených lokalit pravděpodobně nemají žádné cíle, protože čelí bariérám, které jim studium neumožní).

V této tématice se respondentky více přiklání k variantě, že momentálně studia nemají v plánu. Věra, Dominica, Lucie, Zdeňka, Monika a Markéta nemají žádné vzdělávací cíle do budoucna. Zbytek respondentek má v plánu se v blízké době vzdělávat. Důvody, proč respondentky už studovat nechtějí, je více. Například pro Věru a Dominicu je zásadní věk, Zdeňka nemá na studium finance, Markéta o studium nemá zájem a Monika o tom vzhledem k tomu, že pečuje o miminko, zatím neuvažuje.

Aktuálně má největší plány Barbora, ta nastupuje v následujících týdnech na rekvalifikační kurz, na který se velmi těší a má velká očekávání, dokonce je odhodlaná, pokud ji ÚP nepodpoří, financovat si kurz sama. Pokud kurz zvládne, uvažuje o absolvování ještě jednoho. V nejbližších týdnech čeká rekvalifikační kurz i Marcelu, ta bude v rámci kurzu docházet na praxe a poté ji čekají závěrečné zkoušky. I Martina začne během příštího roku studovat, až jí umožní studium na střední škole, kterou přerušila, je odhodlaná ke studiu na oboru kuchař a číšník.

Nejasné představy o tom, co půjde studovat, má Denisa a Karolína, každopádně se ale po tomto rozhovoru rozhodly, že další studium zvaží. Ani Erika si není zcela jistá, kdy se studiem začne, ale chtěla by se stát pracovníkem v sociálních službách.

Ukázalo se, že respondentky často nemají žádné vzdělávací cíle do budoucna, jisté cíle mají pouze dvě z respondentek, další tři přemýšlí o tom, že se budou vzdělávat přemýšlejí.

5.6 VÝSLEDKY ZÍSKANÝCH DAT

Ze získaných dat je zcela jasné, že podmínky žen, které žijí v sociálně vyloučených lokalitách, nejsou jednoduché. Na druhou stranu největší bariérou ke studiu jsou pro respondentky jejich děti a péče o ně. I přesto lze pozorovat, že prostředí, ve kterém žily

nebo žijí, jejich život velmi ovlivnily či ovlivňují. Několik z nich zažilo opravdu drsné podmínky a ve chvíli, kdy člověk nemá co jíst nebo má problémy s bydlením, jde vzdělání stranou.

Díky DVO1 a DVO2 se ukázalo, že polovina respondentek má pouze základní vzdělání a většina z nich tento fakt považují za velkou bariéru k uplatnění se na trhu práce. Zajímavé je, že některé z respondentek nevěděly, že existují možnosti, jak dosáhnout vyššího vzdělání. I neinformovanost se tedy v tomto případě dá vnímat jako bariéra. Obvykle i pokud byla ženám nabídnuta možnost doplnění vzdělání, a to nejčastěji prostřednictvím ÚP, respondentky poskytovatele odmítly, často z důvodu nedostatku času nebo nezájmu.

Dále se ukázalo, a zároveň bylo překvapujícím faktem, že většina respondentek vyrůstala v bezproblémových rodinných podmínkách, které zahrnovaly vyhovující zázemí a úplnou rodinu, která je často ve vzdělávání podporovala. Jejich nevyhovující podmínky tedy často vznikly až časem, a to ve chvíli, kdy ony samy založily rodinu.

Bariéry, které uvádí odborníci a které jsou představeny v teoretické práci bakalářské práce, se shodují s výzkumem, který potvrdil, že tyto bariéry ženy ze sociálně vyloučených lokalit opravdu zažívají.

Problémem bývá nedostatečná motivace nebo nedostatečný zájem o vzdělávání. S tím může souviset i chybějící podpora od rodiny či přátel. Další bariérou pro vzdělávání jsou velmi často rodinné nebo pracovní povinnosti, bariérou jsou ale i zdravotní omezení, která mohou být fyzická nebo duševní.

Dále může podle Věry a Marcely hrát roli i geografická vzdálenost, nebo nedostatečná nabídka škol, konkrétně jedna z respondentek uvedla nedostatečnou nabídku vzdělávání pro matky, kterým skončí rodičovská dovolená. Rozporuplným tématem byla ale i diskriminace, překvapivě nikdo nezmínil bariéru ze strany úřadů nebo poskytovatelů vzdělávání, ale převážně šlo o nepochopení a nepodporu ze strany okolí, nejčastěji sousedů ze sociálně vyloučených lokalit, ve kterých respondentky žijí, což za diskriminaci považovat nelze. Ale i tak pro některé z nich jsou předsudky a narážky ze strany okolí bariérou. Pro jiné zas hnacím motorem ukázat, že jsou lepší než ti, kteří je napadají. Problém, který vnímá většina z nich je obecně prostředí, ve kterém žijí a často se za to, kde bydlí, stydí.

5.7 MOŽNÁ ŘEŠENÍ

Možnost podpory, které jsou zmíněné v teoretické části bakalářské práce, jsou opravdu velmi teoretické, protože v praxi se často k ženám informace o možnostech dalších vzdělávání nedostanou. Ani jedna z respondentek neznala jinou formu zvýšení vzdělání než rekvalifikační kurzy nebo dálkové studium na školách, kde dříve svá studia přerušily.

Ideálním řešením, jak zlepšit situaci a pomoci ženám ze sociálně vyloučených lokalit, je zvýšit informovanost o možnostech doplnění si vzdělání i v dospělosti a zprostředkovat tyto informace pomocí neziskových organizací, úřadů či školských zařízení k této cílové skupině. Pokud by byla ženám například nabídnuta finanční podpora pomocí grantů, neziskových organizací nebo nadací, rozhodně by se zvýšila šance na studium, po jehož absolvování by se do života žen ze sociálně vyloučených lokalit promítlo mnoho pozitiv. Jako je lepší uplatnění na trhu práce a s tím spojené vyšší finanční ohodnocení, zvýšení sebevědomí, protože pokud ženy získají získání nové dovednosti a kvalifikací může jim pomoci i s pocitem sebeúcty.

Dalším možným pozitivem je podpora rovnosti pohlaví s tím spojeným zvýšením společenského uznání. Dobrý dopad se může projevit, ale i celospolečensky, a to v rozvoj i komunity, protože když se jedna osobalepší, může to mít pozitivní vliv na celou komunitu. Pokud více žen získá vzdělání a kvalifikaci, může to pomoci zlepšit celkovou kvalitu života v této lokalitě a pro komunitu přestane vzdělávání představovat stigma.

ZÁVĚR

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila problematiku bariér ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit. Toto téma je velmi aktuální a týká se celé společnosti. Je třeba podporovat vzdělávání a profesní integraci žen ze sociálně vyloučených lokalit a přemýšlet nad tím, jak můžeme zajistit, aby se staly nezávislými a finančně stabilními členy společnosti.

Teoretická část se zabývá současným vzděláváním dospělých, tím, co je sociální znevýhodnění, jaké jsou sociálně vyloučené lokality a kdo v nich žije. Jedna z kapitol se podrobně věnuje jednotlivým bariérám, kterým mohou ženy ze sociálně vyloučených lokalit čelit. Poslední kapitola teoretické části popisuje možnosti podpory a prevence, které jsou cílové skupině známy nebo nabízeny.

Praktická část byla realizována za pomoci kvalitativního výzkumu, a to konkrétně pomocí polostrukturovaných rozhovorů s dvanácti ženami, které žily nebo žijí v sociálně vyloučených lokalitách na území České republiky, nejčastěji ve Středočeského kraje.

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat danou problematiku a popsat teoretická východiska a dosavadní výzkum a v rámci části praktické přiblížit pohled žen ze sociálně vyloučených lokalit na vzdělávání, a to především na bariéry, se kterými se potýkají či potýkaly. Tyto bariéry identifikovat a navrhnout možná řešení, jak je překonat, aby dotyčné ženy ze sociálně vyloučených lokalit měly větší příležitosti ke vzdělávání.

Problémy spojené s touto tematikou mohou mít negativní dopad, protože pokud se situace nezmění a vzdělávání se pro ženy ze sociálně vyloučených lokalit nestane normou, může způsobit další prohloubení sociálního vyloučení a chudoby.

Neposkytnutí příležitosti ke vzdělávání může zapříčinit ztrátu talentu či potenciálu, ale i způsobovat větší nerovnosti mezi pohlavími. Navíc, jak poukázal výzkum této bakalářské práce, lidé, kteří nejsou vzděláni a nemají dostatečné kvalifikace, mohou mít tendenci být více náchylní k rizikovému chování a ke zdravotním, finančním a sociálním problémům.

Tyto bariéry mohou mít negativní vliv i na komunitu, protože pokud tyto ženy nebudou podpořeny ve snahách své podmínky zlepšit, chudoba a sociální vyloučení mohou vést ke zvýšení kriminality a dalších sociálních problémů. Navíc s nízkým vzděláním a nezaměstnaností se může pojit zvýšení závislosti na sociálních dávkách, a to zapříčiní, že ženy se nikdy nestanou nezávislými a finančně stabilními. Nevyužití potenciálu těchto žen může mít negativní dopad na celou společnost, a proto by měla být podporována jejich vzdělávací a profesní integrace.

V rámci této bakalářské práce se podařilo úspěšně propojit teorii s praxí, což bylo nezbytné pro plné pochopení a řešení problematiky bariér ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit. Teoretická část poskytla nezbytné východisko a teoretické zázemí pro praktickou část, která umožnila získání hlubšího a komplexnějšího pohledu na situaci ze strany žen samotných. Díky kvalitativnímu výzkumu bylo možné identifikovat konkrétní bariéry a využít teoretická východiska pro navržení možných řešení, které by mohly přispět k překonání těchto bariér a podpořit vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit.

Závěrem lze říci, že byl naplněn jak hlavní, tak dílčí cíle teoretické i praktické části. V teoretické části práce byla důkladně rozebrána problematika vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit, včetně současných trendů, bariér a možností prevence. Praktická část práce se zaměřila na získání konkrétních dat a názorů od žen žijících v sociálně vyloučených lokalitách prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů. Tyto výsledky pak byly následně analyzovány a sloužily k identifikaci bariér, se kterými se tyto ženy setkávají, a k návrhu možných řešení na jejich překonání. Celkově lze tedy konstatovat, že bakalářská práce přinesla ucelený pohled na danou problematiku a úspěšně spojila teorii s praxí.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BASL, Josef, MATĚJŮ, Petr a Jana STRAKOVÁ, ed. *(Ne)rovné šance na vzdělání: vzdělanostní nerovnosti v České republice*. Praha: Academia, 2006. s.408, ISBN 80-200-1400-4.

BAUM, Detlef. *Výzkumné metody v sociální práci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2014. s.356, ISBN 978-80-7464-390-3.

BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Kapitoly z andragogiky 1*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s.77, ISBN 80-244-1192-x.

BENEŠ, Milan. *Andragogika 2.*, aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. *Pedagogika (Grada)*. s.176, ISBN 978-80-247-4824-5.

BITTNEROVÁ, Dana, David DOUBEK a Markéta LEVÍNSKÁ. *Funkce kulturních modelů ve vzdělávání*. V Praze: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2011. s.312, ISBN 978-80-87398-18-0.

ČERNÝ, Jan, JÁRA, Martin, ed. *Sociální diskriminace pod lupou: metodika identifikace diskriminačního jednání a doprovodných negativních jevů v bydlení a zaměstnávání*. Praha: Otevřená společnost, 2006. s.81, ISBN 80-903331-7-6.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. s.408, ISBN 80-7367-040-2.

CHRENKOVÁ, M. *Komunikace s klientem*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. s.73, ISBN 978-80-7464-424-5.

MUŽÍK, Jaroslav. *Profesní vzdělávání dospělých*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. *Vzdělávání dospělých*. s.263, ISBN 978-80-7357-738-4.

PALÁN, Zdeněk. *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J.A. Komenského, 2003. s.199, ISBN 80-86723-03-8.

PROKOP, Daniel. Slepé skvrny: o chudobě, vzdělávání, populismu a dalších výzvách české společnosti. Druhé, rozšířené vydání. Brno: Host, 2020. s.256, ISBN 978-80-275-0308-7

RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC, ed. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s.339, ISBN 978-80-210-4779-2.

REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). s.192, ISBN 978-80-247-3006-6.

Růžička, M. – Toušek, L. 2014. Sociální exkluze: její prostorové formy a měnící se podoby. In Soudobá sociologie VI (Oblasti a specializace), s. 121. Praha: Univerzita v Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. 386 s., ISBN 978-80-262-0644-6.

ŠVEC, Jakub. Příručka pro sociální integraci. Praha: Odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách, Úřad vlády ČR, 2010, 24 s. ISBN 978-80-7440-014-8.

TOMŠEJ, Jakub. *Diskriminace na pracovišti*. Praha: Grada Publishing, 2020. Právo pro praxi.s.176, ISBN 978-80-271-1014-8.

VETEŠKA, Jaroslav; TURECKIOVÁ, Michaela. 2020. Kompetence ve vzdělávání a strategie profesního rozvoje. Praha: Česká andragogická společnost, z.s. s.178, ISBN 978-80-907809-1-0.

ZÍKOVÁ, Tereza. Bedekr sociálním znevýhodněním pro učitele základní školy. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011. s.183, ISBN 978-80-261-0053-9.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

MacDonald, R., & Marsh, J. (2005). *Disconnected Youth? Growing Up in Britain's Poor Neighbourhoods*. Palgrave Macmillan, s.252, ISBN:1403904871

Walsh, K., O'Shea, E., Scharf, T. (2012). Social Exclusion and Ageing in Diverse Rural Communities: Findings of a cross-border study in Ireland and Northern Ireland. Irish Centre for Social Gerontology, National University of Ireland Galway. S.127 ISBN: 978-1-908358-03-5

Seznam použitých internetových zdrojů

Donath-Burston-Marsteller: Vzdělávání dospělých v ČR, str. 12. [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <http://www.dbm.cz/>.

Najděte si U3V. Asociace univerzit třetího věku [online]. Asociace univerzit třet [cit. 27.12.2022]. Dostupné z: <https://www.au3v.cz/najdete-u3v-v-okoli-seznam-clenu>

Median: Chudoba mladých v ČR. Charita Česká republika, 13.6.2018. Dostupné z <https://www.charita.cz/res/archive/015/001860.pdf?seek=1581530736>

Přehled dokumentů – Ministerstvo vnitra České republiky. Identifikace zásadních problémů v oblasti sociálního vyloučení [online]. [cit. 17.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/prehled-dokumentu.aspx>,

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Charita Holešov [online]. 2023 Charita Česká republika [cit. 04.03.2023]. Dostupné z: <https://www.holesov.charita.cz/nase-sluzby/socialne-aktivizacni-sluzby-pro-rodiny-s-detmi/>

Strategie sociálního začleňování 2021–2030. Průvodce [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>

Publikace – Člověk v tísni [online]. Pomáhejte s námi – Člověk v tísni [cit. 17.12.2022]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/etnicka-segregace-v-bydleni-85pub>

Strategie sociálního začleňování 2021–2030. Průvodce [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>

MŠMT i letos podpoří romské žáky a studenty SŠ a VOŠ, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online].2013 [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/msmt-i-letos-podpori-romske-zaky-a-studentyssavos>

Strategie sociálního začleňování 2021–2030. Průvodce [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>

Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2020 | Vláda ČR. [online]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/zprava-o-stavu-romske-mensiny-v-ceske-republice-za-rok-2020-192596/>

Příležitost dělá zaměstnance. Úřad práce ČR [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/prilezitost-dela-zamestnance>

Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2020 | Vláda ČR. [online]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/zprava-o-stavu-romske-mensiny-v-ceske-republice-za-rok-2020-192596/> S.20

Služby pro rodiny s dětmi. [online]. Charita Česká republika [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.pribram.charita.cz/jak-pomahame/sluzby-pro-rodiny-s-detmi/>

Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>. s.118

Přehled dokumentů – Ministerstvo vnitra České republiky. Identifikace zásadních problémů v oblasti sociálního vyloučení [online]. [cit. 27.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/prehled-dokumentu.aspx>, s.34

Rozšíření práce s rodinami ve vyloučené lokalitě II. [online]. Charita Česká republika [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://zdar.charita.cz/projekty/rozsireni-prace-s-rodinami-ve-vyloucene-lokaliteii/>

Index sociálního vyloučení – Agentura pro sociální začleňování. [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/index_socialniho_vyloucenii/

Zapojte se! Účastí ve veřejném životě na trh práce - CSZ.cz. Český svaz žen z.s. [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://csz.cz/zapojte-se-ucasti-ve-verejnem-zivote-na-trh-prace/>

EU DAT.cz - databáze akcí dalšího profesního vzdělávání. [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://www.eu-dat.cz/>

Rekvalifikace. Úřad práce ČR [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/rekvalifikace-1>

Legislativa

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sběrka zákonů. 1. 9. 2004. ISSN 1211-1244. § 16.

SEZNAM ZKRATEK

ISO – Mezinárodní organizace pro normalizaci

IT – Informační a komunikační technologie

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dítěte

PN – Pracovní neschopnost

RD – Rodičovská dovolená

SŠ – Střední škola

SOU – Střední odborné učiliště

ÚP – Úřad práce

ZŠ – Základní škola

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Informovaný souhlas	I
Příloha B – Otázky rozhovoru	II
Příloha C – Přepis rozhovorů.....	III

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Informovaný souhlas týkající se absolventské práce na téma: „*Bariéry ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit*“.

Byla jste požádána o spolupráci k rozhovoru + audio nahrávce, za účelem získání dat a informací pro potřeby zpracování bakalářské práce na Univerzitě Jana Amose Komenského v Praze.

Důraz je kladen na:

- (1) Anonymitu informantů – v prepisech rozhovorů atp. budou odstraněny (i potenciálně) identifikující údaje.**
- (2) Mlčenlivost studentky ve vztahu k osobním údajům o účastnících výzkumu (s tím, že se získanými daty a informacemi budu pracovat výhradně já).**
- (3) Jako informantka máte právo kdykoli odstoupit od výše uvedené spolupráce.**

Děkuji za pozornost věnovanou těmto informacím a žádám Vás tímto o poskytnutí souhlasu s Vaší spoluprací v intencích výše uvedených.

.....

Jméno a příjmení studentky: Veronika Netušilová, DiS.

Podpis studentky:

Udělují souhlas s mou spoluprací/účastí ve výše uvedeném smyslu.

Podpis informantky:

V dne

Příloha B – Otázky rozhovoru

1. Jaké je vaše vzdělání a jaké zaměstnání teď děláte?
2. Myslíte si, že vaše vzdělání má vliv na vaše pracovní podmínky a kariérní možnosti?
3. Jaké možnosti jste v minulosti využila, abyste mohla dosáhnout vyššího vzdělání?
4. Máte zkušenosti s vzdělávacími programy nebo granty ze strany vlády, nadací nebo neziskových organizací. (např. rekvalifikace od ÚP)
5. Jaké byly vaše rodinné podmínky a vzdělání rodičů v době, kdy jste se vzdělávala?
6. Měla jste nebo máte podporu ze strany rodiny nebo okolí při snaze o dosažení vzdělání?
7. Máte dostupnost ke knihovně, počítači nebo jiným technologiím, které vám mohou pomáhat při studiu?
8. Zažila jste někdy bariéry při snaze o dosažení vzdělání?
9. Co byste navrhla jako možnosti pro zlepšení situace a překonání bariér ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit?
10. Máte v současnosti nějaké vzdělávací cíle nebo plány do budoucna?

Příloha C – Přepis rozhovorů

Rozhovor č.1

Markéta, 33 let, 5 dětí, ubytovna, žije s partnerem

- **Jaké je vaše vzdělání a jaké zaměstnání teď děláte?**

Tak vzdělání mám střední odborný učiliště s výučním listem a teď momentálně pracuji jako uklízečka.

- **Myslíte si, že vaše vzdělání má vliv na vaše pracovní podmínky a kariérní možnosti?**

Já jsem vyučená kuchařka a servírka, vždycky jsem dělala servírku, jenomže s 5 dětma to je prostě nereálné dělat servírku. A tak jsem si teď našla to uklízení prostě na 4 hodiny denně. Od pondělí do pátku, je to přes dopoledne, když mám holky ve školce a úplně mi to vyhovuje, fakt mi to vyhovovalo.

- **Opakuji otázku, dovysvětluji.**

Asi to vliv má, asi bych mohla dělat něco jinýho. Já jsem za svůj život dělala jako spoustu zaměstnání, dělala jsem ve fabrice u pásu, stejně tak, jako jsem dělala v supermarketu pokladní. Dělala jsem v dobrý restauraci servírku, takže vlastně to vzdělání tam nemá zas takovej vliv.

- **Využila jste nějaké možnosti, abyste mohla dosáhnout vyššího vzdělání?**

Ne.

- **Máte zkušenosti se vzdělávacími programy nebo granty ze strany vlády, nadací nebo neziskových organizací. (např. rekvalifikace od ÚP)**

No vím, že úřady práce jakoby dělají tyto rekvalifikační kurzy, ale nikdy jsem o tom neuvažovala. Asi ani ne jakože nebylo potřeba, ale asi tím, že mám 5 dětí a většinu času jsem strávila s nimi doma, tak jsem jakoby neměla ani tu možnost. Neměla jsem k tomu prostor. Možná až budou děti větší.

- **Jaké byly vaše rodinné podmínky a vzdělání rodičů v době, kdy jste se vzdělávala?**

Já si jen pamatuju, že moje máma byla vyučená prodavačka a můj táta byl vyučený pracovník v lese, ale nikdy co já vím, tak to nedělal. Moje máma snad chvíli, když jsem byla malá a jinak oba stejně pracovali v gastronomii. Můj táta byl číšník a moje máma byla servírka. Takže jako já jsem chtěla dělat tenkrát něco jinýho, když jsem se rozhodovala, co dál, tak jsem chtěla dělat úplně jinou profesi, jenomže nátlak rodičů, že prostě jíst a pít se bude

vždycky, tak mě k tomu prostě donutili. No a ty rodinné podmínky, my jsme bydleli v bytě 3 + 1 v Praze na sídlišťě na Jižním městě, takže ty podmínky vlastně tomu pomáhaly jako, abych prostě mohla chodit do školy, jenom potom ve třetáku mi cvaklo v hlavě a už se mi nechtělo, ale to je jiná, ale dodělala jsem to.

- **Měla jste nebo máte podporu ze strany rodiny nebo okolí při snaze o dosažení vzdělání?**

Ne. Můj táta už nežije a moje máma už několik let úspěšně předstírá, že žádnou dceru nemá. Takže moje rodina jsou moje děti.

- **A tam ta podpora je? Tím myslím i manžela, nejen děti.**

Asi by byla, kdybych já se rozhodla, tak asi jo, kdybych se jako rozhodla a šla si za tím, tak by mě asi podpořili, jak děti, tak přítel. Dřív v tom dětství tak to ta rodina jako taky stála na mojí straně, v tom nebyl problém.

- **Máte dostupnost ke knihovně, počítači nebo jiným technologiím, které vám mohou pomáhat při studiu?**

Jo, a teď čirou náhodou jsem začala nově se synem chodit do knihovny, takže máme i kartičku.

- **Jaké bariéry jste v minulosti zažila při snaze o dosažení vzdělání?**

Asi tam je největší problém vlastně to, že prostě ty děti, že jsem pořád s nimi. Veškerý čas, který mám jakoby volný, tak trávím s nimi, ale pán bůh mi to vrátí na dětech.

- **Co byste navrhla jako možnosti pro zlepšení situace a překonání bariér ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit?**

Hele, já si myslím, že i když Jarda prostě byl ve vězení a já jsem chodila pracovat jako servírka, šlo to i při těch dětech, prostě to jde, myslím, že tady prostě člověk musí jen chtít. Že tam je to prostě o tom chtít. Hale já jsem šla s odpadky a najednou jsem si prostě všimla u nás v baráku, že se uvolnilo místo uklízečky. Hned jsem prostě běžela do té kanceláře a byla jsem první, z obou těch ubytoven, kdo si toho všimnul a kdo se vůbec šel zeptat. Proto jsem to místo dostala. Ale že ostatní vstávají v 10, v 11 dopoledne a jdou se teprve potom tam zeptat, tak pak nemůžou být ale překvapení, že jako jim to někdo vyfoukne dřív, že jo. Jim to takhle ale vyhovuje. A já fakt nechci prostě být na sociálních dávkách a smrdět na Saigonu do konce života, to jako ani náhodou.

- **Máte v současnosti nějaké vzdělávací cíle nebo plány do budoucna?**

Chtěla bych se odstěhovat ze Saigonu.

- **Já myslela spíš v tom vzdělávání.**

Jo takhle (smích), ale chci se odstěhovat ze Saigonu určitě a určitě nechci dělat do konce života uklízečku. Ale já potřebuji prostě, aby ty děti mi trošku povyroستly, třeba aby aspoň dcera začala chodit do školky, pak bych rovnou prostě měla jakoby víc času pro nějaký svůj vlastní růst. Když by kluci byli ve škole a holky bych mohla nechávat po spaní ve školce třeba až do tří hodin, tak pak už je to taky o něčem jiném, než když já teď prostě v 11 skončím, nebo o půl 12, rychle se jenom převlíknou a ve 12 už zase letím do školy pro holky. Já prostě potřebuju, aby ty děti trošičku ještě prostě povyroستly a aby začaly bejt už trošičku prostě samostatnější, ale to teď jako nejde.

- **Chcete se zpátky vrátit do gastronomie?**

Ne, tam už se nechci vrátit.

- **Takže se nabízí vlastně nějaký kurz?**

Třeba, nebo něco, tak já bych třeba jako docela ráda se vrátila jakoby do krámu na pokladnu. Mě hrozně bavilo, když jsem pracovala právě v Praze v Bille, ta jsem dělala pokladní a mě to strašně bavilo a moje kamarádka, co taky bydlí na Saigonu, tak pracuje v Bille. A jak jsem tam stála, tak jsem ji pozorovala, jak prostě jí to jde od ruky a říkám si, ty jo, mě by to strašně bavilo, všeobecně mě baví práce s lidmi a s každým si strašně ráda povídám. Fakt mě to hrozně bavilo. Ta práce na té pokladně mě strašně baví jakoby. Já si spíš neumím představit, že bych se zakempila do nějaké kanceláře, to ne.

Rozhovor č.2

Erika, 47 let, 6 dětí, ubytovna, samoživitelka

- **Jaké je vaše vzdělání a jaké zaměstnání teď děláte?**

Základní a pracuju jako uklízečka.

- **Myslíte si, že vaše vzdělání má vliv na vaše pracovní podmínky a kariéerní možnosti?**

Jo, myslím si, že trochu jo, jak v téhle době už se dají dělat nějaký ty kurzy... A že většinou chtějí, když někdo to umí (práci) anebo vás zaučí.

- **Využila jste nějaké možnosti, abyste mohla dosáhnout vyššího vzdělání?**

Ne, neměla jsem možnost.

- **A proč?**

Protože jsem byla s dětma doma.

- **Máte zkušenosti se vzdělávacími programy nebo granty ze strany vlády, nadací nebo neziskových organizací. (např. rekvalifikace od ÚP)**

Jo, slyšela jsem o tom, ale nezkoušela. Neměla jsem možnost.

- **Jaké byly vaše rodinné podmínky a vzdělání rodičů v době, kdy jste se vzdělávala?**

Jsme byli malý, bydleli jsme pod svatou horou, tam jsme topili na kamna a pak už na sídlišti. Maminka dojížděla do Prahy, dělala u soudu v podatelně a táta hlídal.

- **Měla jste nebo máte podporu ze strany rodiny nebo okolí při snaze o dosažení vzdělání?**

Asi jo. (více nechtěla rozvádět)

- **Máte dostupnost ke knihovně, počítači nebo jiným technologiím, které vám mohou pomáhat při studiu?**

Asi jo, internet a telefon mám. (Knihovna je v blízkosti)

- **Jaké bariéry jste v minulosti zažila při snaze o dosažení vzdělání?**

Tak jako finance jsou bariérou, a pak možná i to, že když máte hodně dětí, tak vás nikam nějak moc nechtěj no.

- **Co byste navrhla jako možnosti pro zlepšení situace a překonání bariér ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit?**

Nenapadá mě nic, nevím.

- **Máte v současnosti nějaké vzdělávací cíle nebo plány do budoucna?**

Chtěla bych dělat něco jako pečovatelku, pečovat o lidi, na zdravotní sestru to se asi netroufám, už mám nějakou věk, ale něco takového prostě, takže nějakou práci s lidmi.

Rozhovor č.3

Barbora, 27 let, 3 děti, podnájem, žije s manželem

- **Jaké je vaše vzdělání a jaké zaměstnání teď děláte?**

Moje dosavadní vzdělání je základní. A zatím nepracuji. Dělán si rekvalifikační kurz, sociální pracovníce ve zdravotnických službách. A mám požádáno zatím na úřadu práce, takže uvidí. Jsem tedy na úřadu práce.

- **Myslíte si, že vaše vzdělání má vliv na vaše pracovní podmínky a kariérní možnosti?**

Určitě to má vliv a dost velké si myslím, protože v dnešní době, když nemáte alespoň střední školu, tak vás málo, kam přijmou, ať už je to podřadná práce nebo ne. Setkala jsem se s tím, že i na čerpací stanici prostě požadují středoškolské vzdělání, i přesto že jste jenom na kase, takže prostě určitě to nějaký vliv má. No a už i to finanční ohodnocení v té práci je znát.

- **Využila jste nějaké možnosti, abyste mohla dosáhnout vyššího vzdělání?**

Zatím jsem nevyužila, protože jsem byla vlastně na rodičovské dovolené. A chystám se, že vlastně využiju toho kurzu.

- **Máte zkušenosti s vzdělávacími programy nebo granty ze strany vlády, nadací nebo neziskových organizací. (např. rekvalifikace od ÚP)**

Zatím s tím nemám zkušenost, ale slyšela jsem o nějakých kurzech, že se dají dělat různé kurzy, ať na podnikání nebo vlastně s tím, že vlastně vás zaměstná zaměstnavatel. Ale zatím jsem tyhle šance vlastně nevyužila, protože jak jsem říkala, že zatím jsem byla na rodičáku a tak nějak se to táhlo z rodičáku na rodičák. No takže teď je tam možnost, abych toho využila.

- **Jaké byly vaše rodinné podmínky a vzdělání rodičů v době, kdy jste se vzdělávala?**

Vlastně od malička jsme bydleli vlastně v bytovce, tady na ubytovně, tam odtamtud jsme se odstěhovali na azylový dům a tam vlastně jsem začala chodit i na učiliště, který jsem ale ve třetáku ukončila. Kvůli mému zmaru, ale vlastně jsem neukončila, jen odložila, ale už jsem se tam nevrátila, protože vlastně jsem byla těhotná. Studovala jsem na prodavače tady v Příbrami.

- **Měla jste nebo máte podporu ze strany rodiny nebo okolí při snaze o dosažení vzdělání?**

Jo, určitě jsem tam podporu měla, vlastně většinou jako z mamky strany a z otcovy strany jen od babičky a od dědy. Ale jinak si myslím, že podmínky byly docela vhodné. Určitě k tomu, abych se mohla vzdělávat. Já si myslím, že to bylo v pohodě, tak tam byla hlavně ta podpora od mamky, a když vlastně to ukončila. Já jsem vlastně s dosavadním partnerem už žila. Momentálně mě partner a děti podporují, ta podpora probíhá bych řekla jako že asi na stejný míře, akorát teda jako se to rozrostlo. Takže manžel mě podporuje. Abych budovala něco a podporuje v tom, abych si udělala nějaký kurz a mohla vlastně mít větší rozvoj v tom, abych mohla mít lepší práci. Protože on vlastně taky jako podstoupil kurz, že jo, aby si vlastně rozšířil obzory a má teda rekvalifikační kurz tetovací a vlastně kosmetický, aby vlastně mohl dělat tatéru a pak bude podnikat.

- **Máte dostupnost ke knihovně, počítači nebo jiným technologiím, které vám mohou pomáhat při studiu?**

Určitě, všechno je při ruce a myslím si, že internet je asi úplně už všude a nevázne to někde. Myslím si, že telefon má asi každéj druhej, nebo i kdyby neměl vlastně nějaký lepší, tak vlastně teď fungují vlastně kavárny, že jo? Nebo vlastně ty knihovny, kde už je tam i internet si myslím jako za nějakéj poplatek. No a třeba i co se týče učebnic, většina třeba co jsem koukala, tak se hodně třeba dají i jako stáhnout na internetu nějaký takový ty e-knihy anebo vlastně funguje i nějaká stránka, co jsem viděla, že se tam jako prodávají použité učebnice. Nějaké burzy, z druhé ruky.

- **Jaké bariéry jste v minulosti zažila při snaze o dosažení vzdělání?**

To, že jsem otěhotněla, byla taková ta bariéra, která mě tam vlastně jakože vážla a spíš už se mi tam pak jako nechtělo. Vraťte se po těch 2 letech, že jo? Já to měla odložený na 2 roky s tím, že jsem to jako pevně neukončila, ale po 2 letech, že jo, přece jenom miminko jsem měla. Zrovna nebylo kam ho dát na hlídání a zatím ta možnost dálkového studia tam nebyla. Teď už třeba možná je, co jsem se ptala. Tak ale předtím vlastně nebyla možnost, abych si ten 3. Ročník dodělala. Hlavní motivace byly ty děti a takový to, že asi člověk zpohodlněl, vlastně hnedka jsem skočila do rodinného života, nebylo na výběr.

- **Co byste navrhla jako možnosti pro zlepšení situace a překonání bariér ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit?**

Já si myslím, že asi to je hodně o lidech, jestli chtěj nebo nechtěj no, protože myslím si, že dostatek škol je, i těch míst a teď se vlastně rozšířilo to, že i člověk může studovat dálkově, protože i když je asi pohodlnej na tolik, že do té školy prostě nechce, tak vypracovat pár listů doma a udělat si tu školu dálkově, což třeba za mě fakt jako možný nebylo, je super.

Dálkové školy byly fakt jenom většinou s maturitou, jako fakt jen to vyšší vzdělání. A myslím si, že fakt, jako když člověk chce, určitě se uplatní. Chce to se hodně motivovat se, ale tam už taky je přesně podpora rodiny. Když asi tam ty rodiče na to budou prdět a nebudou si stát za tím, že prostě do té školy půjdeš a musíš to udělat, i kdybyste se na hlavu stavěl, no tak ty děti to pak skončí tak, jak to skončilo, že jo, prostě ukončí to v 8. Třídě prostě. A dál se vzdělávat nebudou, protože to tak vidí i doma a hlavně kdyby doma teda nebyly vyučený, tak přece jenom motivovat je k tomu. Vidím, že svoje děti povedu taky přesně úplně jinak. Určitě nechci, aby dopadly tak, jak děti támhle. (na obytně).

- **Máte v současnosti nějaké vzdělávací cíle nebo plány do budoucna?**

No tak vzdělávací cíl určitě dodělat si ten kurz. Pokud by to vyšlo, že by mi s tím úřad práce pomohl. Pokud by to tam teda nevyšlo, tak bych se snažila určitě našetřit nějakou část, abych si zaplatila kurz, ať tento nebo jiný. A pak, určitě bych chtěla navázat v tom kurzu, že bych teda chtěla dělat tu danou práci. A popřípadě třeba pak ještě další kurz, kterej by vlastně mi v té daný práci by mi jako ještě posunul trošičku vejš, abych měla vyšší možnosti a určitě bych chtěla něco udělat pro to, aby to tak bylo. Určitě ne jenom sedět a čekat, kdo mi dá se základním vzděláním. Což sama teďkon vidím, když se ucházím o práci nějakých půl rok, že to prostě není možný a kort se třema dětma. A když řeknete, že máte základní vzdělání, no tak ne no, nepřijmou vás do té práce. Takže asi tak bych chtěla pokračovat. Takže teďkon je v plánu kurz v sociálních službách od března, kdyby nevyšel tento tak bych asi možná šla na kurz asistent pedagoga. Ale i kdyby asi možná tento vyšel, tak bych si udělala možná i ten druhej, že vlastně bych měla možná i víc možností prostě pak v nástupu do práce. Takže teď je v plánu studovat.

Rozhovor č.4

Martina, 22 let, 2 děti, podnájem, žije s partnerem

- **Jaké je vaše vzdělání a jaké zaměstnání teď děláte?**

Jako žena v domácnosti, (vzdělání základní) jinak ještě jsem nevyučení kuchař, ještě mi chybí 2 roky do kuchaře, mám to teď přerušeno.

- **Myslíte si, že vaše vzdělání má vliv na vaše pracovní podmínky a kariérní možnosti?**

Ne, všude je potřeba nějaký kuchař, je nedostatek, i kdyby jako pomoc v kuchyni, je toho nedostatek, tak o to se nebojím, neřeší se tam ty výučky, vezmou vás jako pomoc v kuchyni.

- **Využila jste nějaké možnosti, abyste mohla dosáhnout vyššího vzdělání?**

Ne, já jsem otěhotněla, a teda ještě jsem mezitím dodělávala školu, první ročník, než jsem porodila, takže tam ta možnost nebyla.

- **Máte zkušenosti s vzdělávacími programy nebo granty ze strany vlády, nadací nebo neziskových organizací. (např. rekvalifikace od ÚP)**

Ne, k tomu čas ani není.

- **Jaké byly vaše rodinné podmínky a vzdělání rodičů v době, kdy jste se vzdělávala?**

Normálně jsme bydleli v obecním bytě. No a maminka má základní vzdělání. (s otcem nevyrostala)

- **Měla jste nebo máte podporu ze strany rodiny nebo okolí při snaze o dosažení vzdělání?**

No já jsem byla na jedné škole, jenže tam to bylo těžké. Propadla jsem ze 2 předmětů, obor byl pracovník v sociálních službách, jenomže tam to bylo hodně těžké. No, vždyť to znáte. Bylo to spousta těch sociálních historií nebo nějaký takový. Pak tam na té klávesnici mi to nedělalo problém, ale prostě jsem propadala, bylo toho na mě moc. Tohle mě doporučovala nevlastní mamka. Můj nevlastní táta, ten má ségry. Moje 2 nevlastní mě hnaly s babičkou, ať si jdu udělat nějakou školu a já jsem ji samozřejmě dělat nechtěla, no tak jsem musela dělat rok, který jsem vůbec jako nechtěla dělat. Moji mamince to bylo jedno, ta by mě podporovala jako ve všem. Když si to dodělám, tak si to dodělám, jako chtěla bych příští rok, příští rok půjdu.

- **Máte dostupnost ke knihovně, počítači nebo jiným technologiím, které vám mohou pomáhat při studiu?**

Já se teď dostanu k počítači. Internet a tadyhle ty věci máme, mám svůj notebook, takže i tam kde není ani problém si zařídit kartičku do knihovny nebo moje mamka má vlastně se ségrou kartičku, už mě znají, tak není problém.

- **Jaké bariéry jste v minulosti zažila při snaze o dosažení vzdělání?**

Víte, jakože ta bariéra bylo to těhotenství, takže tam nebyl problém třeba s financema, bylo to vyložené těhotenství. Já to chtěla původně po škole, nelituju toho, ale ta bariéra byla to těhotenství. No a jelikož jsem byla pak na mateřský jako s dítětem, škola šla stranou. A dálkové studium mi umožní až od 23let, no. Takže to mám přerušené, jenom ten 1 rok mám dodělanej, ale mám to přerušeno, jakoby asi na dobu neurčitou, nebo jak to je. A pak to můžu dodělat jako dálkové studium, tam se dochází snad 1 tejdně. Syn stejně půjde do školky a druhému synovi bude rok. Času bude víc a můžu se tomu věnovat.

- **Co byste navrhla jako možnosti pro zlepšení situace a překonání bariér ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit?**

Já nevím, no ono tam těch kritérií je moc, že jo? Většinou jsou třeba závislý už jenom na těch dávkách, studovat se jim nechce. Kdyby studovali, tak třeba zase je problém finanční, já nevím. Protože je tam těch bariér prostě hodně. Já to vím, když jsem byla taky na ubytovně, tam mi to zase neumožňoval můj věk. Já bych dělala dálkové studium, protože denní studium by byl pro mě zase problém ohledně dětí a financí. Moje máma chtěla jít, ale nevyšlo jí to. No to nevím z jakého důvodu a chtěla si taky dělat školu, ještě aspoň výučák, když má základní vzdělání. Nevím proč to nevyšlo, nevím, je to asi moc těch kritérií. Jo, asi by ty ženy mohly, ale zase se objeví nějaký ale, a to jim už vlastně neumožňuje to studium.

- **Máte v současnosti nějaké vzdělávací cíle nebo plány do budoucna?**

Jo, já bych si chtěla dodělat vlastně ty 2 roky. Příští rok to už bych chtěla na tu školu. No já se musím domluvit až budu mít narozeniny, tak potom bych mohla nastoupit do školy a dělat aspoň dálkové studium. Kuchařina mě baví, i doma, no i vymyslím kolikrát takový jako všelijaký jídla a když to pak chutná, tak co by ne no. Třeba jako dítě jsem chtěla být hasič, a to mi taky stejně nevyšlo, protože má nevlastní maminka mi do toho kecala. A původně jsem chtěla jít někam úplně jinam. A pak jsem stejně jsem myslela, že půjdu na kuchaře

Rozhovor č.5

Lucie, 31 let, 3 děti, podnikávkou, samoživitelka

- **Jaké je vaše vzdělání a jaké zaměstnání teď děláte?**

Zahradnická výroba dvouletý obor s výučním listem. Teď jste na mateřský a předtím jsem dělala ve fabrice manuální kontrolu gumového těsnění přes lupu.

- **Myslíte si, že vaše vzdělání má vliv na vaše pracovní podmínky a kariérní možnosti?**

Ne, nezkoušela jsem v oboru pracovat. To už bych se s tím asi neuživila, hlavně jsem to zapoměla, to je výroba okolo kytek, aranžování, věnce, svícny a tak..

- **Využila jste někdy v minulosti možnosti, abyste dosáhla vyššího vzdělání?**

Ne.

- **Máte zkušenosti s vzdělávacími programy nebo granty ze strany vlády, nadací nebo neziskových organizací. (např. rekvalifikace od ÚP)**

Jo slyšela, nabízeli mi to na pracáku, ale já jsem do toho nějak nešla.

- **A proč jste do toho nešla?**

Mi do toho většinou skočila práce a pak jsem z toho nějak odstoupila. Byl to nějaký počítačový kurz.

- **Jaké byly vaše rodinné podmínky a vzdělání rodičů v době, kdy jste se vzdělávala?**

Táta měl základní. Máma měla rok výučák, ale nedodělala, takže taky základní vzdělání. A jo, jako do školy jsem chodila. Žili jsme s tátou naprosto v pohodě, nebyli jsme ještě tam, kde jsme teď. Máma normálně pracovala, všechno bylo, byl byt, prostě klasika, internát, učiliště, jo jinak u táty na baráku a tady v bytě normálně, tady ještě na ubytovně ne. Podmínky pro studium byly dobré, jen trochu na pěst

- **Měla jste nebo máte podporu ze strany rodiny nebo okolí při snaze o dosažení vzdělání?**

Otec nás podporoval a maminka přehnaně, maminka byla přehnaná, ale táta jo, ten nás podporoval.

- **Máte dostupnost ke knihovně, počítači nebo jiným technologiím, které vám mohou pomáhat při studiu?**

Jojo, přístup mám, a počítač taky mám.

- **Zažila jste v minulosti bariéry při snaze o dosažení vzdělání?**

Já možnost k učení jsem měla dobrou. Takže ne.

- **Co byste navrhla jako možnosti pro zlepšení situace a překonání bariér ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit?**

Co já znám takhle hodně lidí, tak mají většinou problém, jakoby s ohlídáním dětí. S těma dětma, to fakt moc nejde. No, když mají partnera nebo takhle, tak jo, tak to jde udělat, ale když jsou sami na to, tak to ne.

A třeba ty finance, jak jste lehce zmínila?

Myslím, že teďkon to vzdělávání jako je nějak do šestadvaceti let, že to snad hradí stát, ale potom už teda je jako docela problém (placené vzdělávání)

- **Máte v současnosti nějaké vzdělávací cíle nebo plány do budoucna?**

A už ne, já se vzdělávám s dětma.

Děti ale odrostou, tak co potom? Jaký je teda plán do budoucna?

Já nemám plán. Potřebuju hlavně vychovat ty dvě smraďata to by se musel stát zázrak, abych se šla já učit.

Tak děti nebudou malinký věčně. Takže nastane ta chvíle, kdy půjdete do práce a budete se muset vrátit do fabriky, chce se vám?

Budu muset. Někde ty peníze vydělat musím.

Takže jste nepřemýšlela o nějakém vzdělávacím kurzu nebo třeba rekvalifikaci?

Ale jo, když mi to dovolí čas, tak jo, ale jinak jako nějak nad tím nepřemýšlím. Mám v hlavě děti, ať se hlavně odučej oni a pak možná já.

Rozhovor č.6

Věra, 52 let, 5 dětí, ubytovna, samoživitelka

- **Jaké je vaše vzdělání a jaké zaměstnání teď děláte?**

Základní a továrna, rozvedla jsem se a šla jsem do továrny, ale předtím jsem se vdala. Udělala jsem základku, šla jsem na rok na učňák, mezitím jsem se otěhotněla, takže učiliště nedoděláno. No a narodili se 3 děti a pak jsem šla do továrny. No a teď dělám zase v továrně, takže manuální práce celý život, fyzicky náročná.

- **Myslíte si, že vaše vzdělání má vliv na vaše pracovní podmínky a kariérní možnosti?**

No tohle studium, co jsem dělala já, tak to vliv nemělo, protože jsem se učila na šičku rukavic, že jo. Takže v tý továrně určitě šít rukavice nebudu jo, takže nemělo to nějaký vliv. A teď ani nemám hlavu na to učení. Už jsem jakoby životem z pohodlně na učení.

- **Využila jste nějaké možnosti, abyste mohla dosáhnout vyššího vzdělání?**

Ne. Nebo je fakt, že po nějakých 6 letech nebo vlastně 7 letech, co jsme se rozvedli, tak jsem se vrátila na učiliště, že bych to učiliště dodělala. Jenomže už se to nedalo skloubit s prací a to jsem tam byla půl roku. 1 pololetí, tak jsem jako měla takový, že jsem třeba měsíc chodila a pak tejdén jsem nechodila, že to nešlo prostě skloubit, protože jsem dělala tehdy na hospodě, že jo, na disko klubu, tam byla stálá noční, no, takže jako ještě ráno po noční každý den chodit do školy. A ještě dojíždět, tak to bylo docela fyzicky náročný i psychicky. To už jsem u stroje usínala.

- **Máte zkušenosti s vzdělávacími programy nebo granty ze strany vlády, nadací nebo neziskových organizací. (např. rekvalifikace od ÚP)**

Ne, vůbec, ani zkušenost s rekvalifikačním kurzem nemám.

- **Jaké byly vaše rodinné podmínky a vzdělání rodičů v době, kdy jste se vzdělávala?**

Tak já jsem podmínky měla jako dítě docela v pohodě, tam jako byli až přehnaně přísní. Přišla jsem ze školy a napsat úkoly a padej se učit. Jo, takže jako tam prostě ty různé podmínky byly. Bydleli jsme normálně v bytě ve 2.+1, u hasičárny, takže tam jako všechny podmínky byly dobré.

- **No a když to, když to znovu teda nastoupila do té školy, tak to jste měla manžela, ne?**

Já byla rozvedená, už jsem byla právě sama bez holek v té době. No a když jsem se rozvedla, tak mi bylo čtyřadvacet. Brzo jsem se vdala, brzo byly děti, aj brzo rozvoj, ale to ne z mojí dobrý vůle, že jo? Tam byla vina na 2 straně hodně velká, ale holky zůstaly pak u Vaška a mojí mámy 9 let, no a pak jsem je vysoudila zpátky. No

ale během těch 9 let, tak já jsem vlastně rok pracovala nebo vlastně 2 roky jsem pracovala na diskoklubu stálou noční. A vrátila jsem se na učiliště s tím že bych ten rok dodělala, protože to byl taky dvouletý obor. No a nezvládla jsem to, ty podmínky tam jsem už tomu neměla, protože jsem musela k tomu prohloubit práci. A byla jsem sama.

- **Měla jste nebo máte podporu ze strany rodiny nebo okolí při snaze o dosažení vzdělání?**

Takže ta nebyla, předtím jo, když jsem byla jako dítě jo, ale po rozvodu ne. Ale podpora by i byla, ale tam se to muselo skloubit s financema, s prací, protože autobus něco co stál, pak vlastně nevyspalá po noční. Jela jsem třeba 3 dny v kuse takhle pomalu bez spánku jo do školy, se jelo každý den, takže noc, volno jsem neměla žádné, to bylo denní studium, no v noci jsem chodila makat, ráno do školy, no prostě nešlo to. No, takže po půl roce jsem to vzdala.

- **Máte dostupnost ke knihovně, počítači nebo jiným technologiím, které vám mohou pomáhat při studiu?**

Nemám počítač, knížky, nějaký doma jsou, ale... Takže by to byl problém, protože moje hlava už by to nebrala. Už na to nemám. Jo tak já jsem ráda že jsem zvládla telefony natož počítače.

- **Jaké bariéry jste v minulosti zažila při snaze o dosažení vzdělání?**

Nedalo se to skloubit s prací. Říkám, měla jsem za a) práci noční za b) přes den studium a vlastně každý den, takže to nešlo prostě zvládnout.

- **Byla jste motivovaná k tomu studiu?**

Jo, no mohla jsem bejt motivovaná, jak jsem chtěla, když u stroje usínáte, tak už to nejde. Vždyť i mistrová mě posílala do kouta, do těch jejich kamrlíku, abych si šla aspoň na hodnu lehnout, že to okecám, jo, prostě nešlo to. Dostupnost školy, to bylo 30 km. Občas jsem stála jak šípková Růženka na zastávce. V autobuse jsem pak vytuhla, že jsem i přejela kolikrát. My jsme spolu nekomunikovali s rodinou po rozvodu, takže já jsem byla na všechno sama jako.

- **Jak to bylo s financemi?**

Chodila jsem do práce, takže tam to nebyl problém. Práci jsem měla, ale ten autobus taky něco stál, že jo, to je tejdne velká výdajba. No, a ještě jsem si brala zálohy, že jo, pak na platě to bylo znát, no dobírala jsem minimum. S tím jsem válčila taky to jako jo, ale bylo na to, a pak psychika už to taky nezvládala. Takže já jsem na to neměla absolutně náladu a ani dneska už na to nemám náladu.

- **Co byste navrhla jako možnosti pro zlepšení situace a překonání bariér ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit?**

Já jsem toho názoru, že v začátku, jakmile se učiliště začne v tom útlým věku a dodělá se takhle, ten člověk bude mít, jakmile se na začátku přerušil, tak v životě už to mít nebude. Málokdo jde a dělá vysokou školu třeba ve středním věku. To jsou výjimky. Takže jakmile jsou děti, jakmile je rodina, tak už prostě tam na ženskou padá jídlo, doma vařit, uklízet a prát. Hlídnání no a večer pak padne za vlast, že jo? A ráno mám vstát a jít ještě se učit nebo já nevím večer se jít učit třeba večerní školu.

A co by třeba té ženě pomohlo?

Podpora toho manžela třeba nebo prostě někdo, kdo se v tu danou chvíli, kdy ona bude potřebovat do tý školy, měl dojet, aby se postaral o ty děti, a když bude vědět, že o ty děti je postaráno, tak ta psychika jí to dovolí a může jít se učit. Ale denní studium, jako to málokdo dá, ještě při rodině. Takže spíš kombinované studium, třeba obden no nebo já nevím. Třeba v odpoledních hodinách jednou, dvakrát, pak třeba ta večerní škola jo, aby to měla na střídačku, aby prostě ta rodina taky na tom nebyla bita, že jo, aby se to dalo skloubit.

- **Máte v současnosti nějaké vzdělávací cíle nebo plány do budoucna?**

Nemám.

Rozhovor č.7

Karolína, 37 let, 3 děti, s partnerem

- **Jaké je vaše vzdělání a jaké zaměstnání teď děláte?**

Jsem vyučená pečovatelkou a teď jsem na mateřský dovolený. A předtím, než jsem nastoupila na mateřskou dovolenou, tak jste byla na úřadu práce a předtím, to jsem dělala v domově seniorů jako pečovatelka

- **Myslíte si, že vaše vzdělání má vliv na vaše pracovní podmínky a kariérní možnosti?**

To bych řekla, že asi úplně zase ne. To je spíš jako, že jsem se tím učila, ale jako nebaví mě to nebaví. Jo a ta škola byla střední odborná s maturitou.

- **Využila jste nějaké možnosti, abyste mohla dosáhnout vyššího vzdělání?**

Ne. Nejsem teda jako na učení blbá, ale zase nevím, jestli bych to dala. Obávala jsem se teda, abych to vůbec zvládla.

- **Máte zkušenosti s vzdělávacími programy nebo granty ze strany vlády, nadací nebo neziskových organizací. (např. rekvalifikace od ÚP)**

Ne.

- **A jak dlouho jste byla na úřadu práce?**

2 roky

- **A za tu dobu vám nenabídli žádný kurz? Oni vás rovnou poslali do zaměstnání, že je tam to uplatnění široké?**

Asi. Nikdy nic nenabídli.

- **Jaké byly vaše rodinné podmínky a vzdělání rodičů v době, kdy jste se vzdělávala?**

My jsme měli jako rodinný baráček, takže jako bydleli jsme na vesnici, takže, takže ty podmínky byly, byly dobrý.

- **Měla jste nebo máte podporu ze strany rodiny nebo okolí při snaze o dosažení vzdělání?**

Jo od rodiny, (respondentka se velmi zarazila u slova „okolí“) od okolí jako nic moc, ale spíš ta rodina jako tam by mě asi to okolí moc jako nedalo, aby mě třeba jako podrželi, abych tu školu dělala, ale zase rodiče jo.

- **A to myslíte kamarády?**

Ano

- **A co třeba kamarádi studovali, že vás nechtěli podpořit v tom, že studuje?**

Tam se učili jako cukrářky, a takhle, že jo, tak já jsem říkala, tak, já jsem pečovatelka, tak jako co,

- **Takže jste měla něco víc než oni a asi záviděli možná?**

Jako nechtěli mě podpořit v tom jo, takže asi, já nevím. Takže rodiče mě podpořili ty jo.

- **Máte dostupnost ke knihovně, počítači nebo jiným technologiím, které vám mohou pomáhat při studiu?**

Nemám, nemám počítač, takže maximálně pak telefon, že bych jela na telefonu.

- **Zažila jste v minulosti bariéry při snaze o dosažení vzdělání? Případně, kdybyste se rozhodla, že byste chtěla studovat, jaké by byly bariéry k tomu, abyste mohla studovat?**

Tak já si myslím, že tam by žádný problém nebyl, to je jenom o mě jako. Jako nevím, jestli já vůbec jestli jsem tak šikovná, jestli bych to zvládla. Nevím, jestli bych to dala. Stálo by to za to to zkusit, že jo? Tak to bych musela počkat až holka začne chodit do školy. Můžu to zkusit. Já neříkám, že ne, že jo. Tak uvidíme, no vidíte, budu přemejšlet, než holka půjde do školky.

- **Co byste navrhla jako možnosti pro zlepšení situace a překonání bariér ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit?**

Mě teda fakt zrovna nic nenapadá, jako abych měla svoje bydlení, že jo, ten azyl, prostě to prostředí tam to ani nejde.

- **Proč?**

Tak jako, když to vezmete, já třeba dávám příklad, já být na azylu a studovat, tak já nevím, jak by tam na mě asi koukali ty ostatní. Já jediná, která z azylového domu bych studovala a ostatní jakoby nic a seděli doma, já nevím jak bych si tam připadala.

- Jak to vnímáte ohledně financí?

Tak já si myslím, že jakože s těma financemi to jako problém nebyl. I když já nad tím přemýšlím, protože já ty jako chtěla mít svůj byteček, takže možná, že nad tím přemýšlím, že bych jako docela do toho šla.

- Máte v současnosti nějaké vzdělávací cíle nebo plány do budoucna?

Plány do budoucna já nedělám, protože co plánuju, tak to nikdy nevyjde. Takže já dopředu nikdy neplánuju. A teda do toho vzdělávání bych možná šla, kdybych měla svoje vlastní bydlení.

Rozhovor č.8

Marcela, 33 let, 3 děti, ubytovna, samoživitelka

- **Jaké je vaše vzdělání a jaké zaměstnání teď děláte?**

Pečovatelka momentálně pracuju jako uklízečka na ubytovně. A budu nastupovat jako uklízečka na základní školu.

- **Myslíte si, že vaše vzdělání má vliv na vaše pracovní podmínky a kariérní možnosti?**

Má i ne, vzhledem k tomu, kde bydlím, tak bych řekla, že asi ne, že to nemá vliv. Bydlím na ubytovně, problém je spíš v lidech a prostředí.

- **Myslíte tím, že by vás to prostředí odsuzovalo?**

No, šílený. Prostě lidi, co bydlej na ubytovně jsou takový méně chápaví a tam by to trošku nepobrali, že studuju, ale nejenom, že studuju, ale jakoby i, že mám práci, oni jako jsou takový prostě, jak bych to řekla, takový jiní prostě, některým věcem jako nerozuměj. Mají nějaký takový nedostatky, jo prostě, méně takový chápající.

- **Takže narážíte na inteligenci?**

Ano, jsou takový nevděční, to je to pravý slovo.

- **Využila jste nějaké možnosti, abyste mohla dosáhnout vyššího vzdělání?**

Ano, mám dodělaný kurzy, jeden kurz, to mám přes nějakou organizaci, to je jakoby k tý pečovatelce, abych mohla dělat i v terénu jakoby s lidma. A druhý je masérský kurz, ten jsem dodělávala letos.

- **A o jiných možnostech dodělání vzdělání jste neslyšela (mimo rekvalifikace) ?**

Něco málo jo, ale nějak jsem se jako nezajímala a při dětech tak to ani nejde. Poslední kurz jako to bylo tak jako na hraně. Já jsem ho dělala vloni, ale vzhledem k tomu, že jsme marodili, tak jsem ho nedodělala a teď jsem se k tomu jako před vánocema vracela. A už mě tížil čas, protože jsem ho potřebovala mít hotovej. Celý to bylo hrazené. To já jsem měla právě přes tu organizaci. A mě něco nabízeli i úřad práce. V to to ještě mě jedno kolečko čeká, to je ten kurz sociální pracovníce, a vzhledem k tomu, že já jsem byla 4 roky doma, tak abych se mohla vrátit jakoby zpátky do práce a věnovat se tomu, tak je tam dvouletá praxe, ale dá se to stihnout za 2 měsíce. Takže když je ten člověk šikovnej, v mém případě, už jsem to 1x absolvovala.

- **A v čem to spočívá?**

Tam jsou psychotesty, ty jsou na dlouho, pak je jeden takovej, to jsem dělala při Lucce. Ten jsem měla za 2 hodiny hotovej. Většina lidí to zvládá za delší dobu, ono se dá na to dopředu připravit a pak je tam praxe, záleží, kde vás vezmou, když tady v nemocnici- já jsem dělala u nás na LDN. Tak tam jsem to měla během dvou měsíců, je to různý. No a pak mám teda nějaký certifikát o tom, že jsem pracovník v sociálních službách jako v terénu.

- **Jaké byly vaše rodinné podmínky a vzdělání rodičů v době, kdy jste se vzdělávala?**

Vzhledem k tomu, že pocházíme z vesnice. Jsem delší dobu jako žila s rodičema na vesnici, pak jsem se odstěhovala na střední, tam jsem bydlela s holkama na intru. Odstěhovala jsem na 3 roky, z toho jsem rok promarodila, to se nepočítá, to byl úraz, pak jsem se k tý škole vrátila zpátky, přišel druhý úraz, no pak jsem nedodělala praxe, toho lituju do dneška, co jsem dělala v takovým kombinovaným domově, tam byli nevidomý, postižený, s různými kombinacemi. Byli tam nejenom starší, ale i mladí klienti a já se dělala na rehabilitačním oddělení. A já toho nelituju, protože jako škola mi dala hodně, jako zdrávka byla půlka jakoby zdravějch dětí a půlka ti, co byli třeba s hendikepem, choili se mnou do třídy kluci, co byli nevidomí, takže já jsem zase získala jakoby zkušenosti od nich a oni od nás a měli jsme tam i holčinu, která byla na vozíčku, protože měla svalovou dystrofií, ta s náma vydržela 2 roky pak umřela, ale jako byly to 3 roky jakoby dobrý, člověk se jako naučí hodně. Já jsem pak absolvovala, nebo měla jsem možnost v rámci praxe chodit s klukama na školu pro nevidomé, takže jsem se učila, dělala jsem asistentku a my jsme si mohli vybrat, buď jako dělat na LDN praxi, absolvovat anebo různě takhle po školách. Takže tohleto bylo zase plus, tohle mě jako baví.

- **Měla jste nebo máte podporu ze strany rodiny nebo okolí při snaze o dosažení vzdělání?**

Od okolí ne, od rodičku jo, máma s tátou mě hodně v tom podporovali. Brácha se ségrou ne, ti by mě rádi viděli na ničem jiným a okolí to moc neuznávali. Já jsem předtím, než jsem šla na školu, jsem prodělala úraz.

Spadla jsem z koně a máma chtěla, abych byla jakoby doma, abych si udělala obor jako kuchař, ale tohle mě jako prostě nebavilo. Vzhledem k tomu, že já jsem nevydržela sedět na zadku, tak tohle ne. Příbuzní hodně z máminy strany odsuzovali, že po těžkém úrazu, jestli se vrátím k takový náročný práci a tak...

- **Máte dostupnost ke knihovně, počítači nebo jiným technologiím, které vám mohou pomáhat při studiu?**

Jo, tu máme kousek, máme kartičku, Kristýna přečetla 200 knížek za půl roku a z toho 50 knížek udělala referát. Já jsem to ani nevěděla, takže já mám nadaný dítě. Má teďka stop stav se čtením. No a počítač odešel, takže mám vlastně jen telefon a tablet.

- **Jaké bariéry jste v minulosti zažila při snaze o dosažení vzdělání?**

Jo, to byla nemoc a děti. A děti, člověk nemůže dělat takový aktivity, který by jako chtěl, protože není hlídání. Škola, práce a to prostě všechno skloubit nejde, když děti onemocní tam jít taky, tak se to dělá blbě. A taky okolí, a je to i po finanční stránce, protože jako některý ty kurzy, to je to drahý. Navíc na dnešní dobu by toho mělo být jako víc. Člověk kór, když se matky jakoby vrací zpátky po mateřské nebo po rodičáku do práce, takže je to jako málo, málo dostupný na dnešní dobu by toho mohlo být víc. Co se týče dostupnosti, to cestování, ty finanční prostředky, každej na to nemá. Taky cesta něco stojí a kor, když někdo bydlí třeba někde, kde autobus jezdí jednou denně. A právě tak je to takový těžký, jo?

- **Co byste navrhla jako možnosti pro zlepšení situace a překonání bariér ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit?**

Já bych udělala takovou spíš malou osvětu, protože lidi na ubytovnách jako nevěděj, že jsou nějaký takovýhle možnosti. Vzhledem k tomu, že se s nimi denně setkávám, někteří neumějí třeba ani základní věci, jako číst psát. Jako dospělej člověk v dnešní době a ono se to neumí podepsat. I na úřadě práce, když tam vidím, jako že tam dělají křížek nebo tečku, tak to je ostuda jako a pak, když to jako má, zjistím, že to má jako děti. To je něco šílenýho.

A přitom na úřadu práce asi většina těchto obyvatel (vašich sousedů) evidovaná je, takže by o tom měli vědět, že jsou nějaké kurzy, nemyslíte?

A ono asi jo, ale oni jako tady tihle už jakoby méně chápající lidi, oni jako neradi se začleňujou, mladí ještě jo, ale starší jako ne. Ono jako oni nejsou hloupí, jako spočítat to si oni uměj, přečíst si dopis to taky, ale jako základní podepsat se to už je pro ně voříšek, když jim tam člověk neudělá tečku, tak prostě jako neví. Jako ona by to chtělo asi jim udělat nějakou takovou malou osvětu, ale když vidím ty úřednice, tak je to asi nadlidský výkon

- **Vy jste jim to třeba řekla, že studujete, nebo to tam je spíš tak v tajnosti?**

V tajnosti, já se radši nezmiňuju, protože jako oni mě tam berou jako černou ovci. Oni mě tam moc nemají rádi.

- **A myslíte, že by to studium nechápali?**

Ne, oni už jako nepobírají aj kolikrát, když k nám přijedou z bedny ty terénní pracovnice, a to je taky jako nadlidskej úkon. Oni nemají jakoby rádi zasahování do jejich jakoby prostoru, ono je to taková komunita, kde prostě oni si žijou svým životem a oni neradi se začleňujou. To je pro ně jako moc. To je prostě debata na delší dobu, člověk, jakoby by jim rád pomohl, ale oni jsou prostě.... někteří jo, že by chtěli, ale pak jsou tam někteří takoví nevděční. Tři čtvrtě baráku dobrý a tři čtvrtě baráku no, no, člověk se snaží jakoby, všem jim vyhovím pomůže, ale je to těžký, je to těžký, nic nemají, to je šílený. Ted'ka máme nový osazenstvo, nevím odkud to přilítlo. Ale jako ty jsou ještě horší, než co tam bydlí. Jo jo, máme pár dní nový okna a už 1 okno rozbili. To se prostě jako nelíbilo nebo co.

- **Máte v současnosti nějaké vzdělávací cíle nebo plány do budoucna?**

Jo, moje velký plány jsou najít si jiný bydlení mimo tuhle osadu. A moje plány je vrátit zpátky do původního zaměstnání. Takže jako úklidem se živit delší dobu jako nechci, chtěla bych se věnovat své práci původní, tohleto je práce mých smůlu, vzhledem k tomu jako že je to zaprvé dobře placený a člověk ví, co jako může očekávat. A v dnešní době, jako je to taková práce prostě lepší než to co dělám, to je takový prostě hrozný.

Rozhovor č.9

Denisa, 32 let, 4 děti, azylový dům, s partnerem

- **Jaké je vaše vzdělání a jaké zaměstnání teď děláte?**

Vzdělání mám základní mám mám neukončenou kadeřnici, nedodělanou, takže mám jenom základní, no já jsem na rodičáku a předtím jsem byla 9 let na rodičáku. Studovala jsem kadeřnici, ale přerušila jsem to kvůli těhotenství.

- **Myslíte si, že vaše vzdělání má vliv na vaše pracovní podmínky a kariérní možnosti?**

Má, má. Bude to mít velký vliv. Budou na to hodně koukat. Dneska vyžadují i na uklízečku vysokou školu.

- **Vy jste ještě nežádala o zaměstnání mezi dětma?**

Pracovala jsem v obchodě, tam jsem teda neměla žádný papír, nic, a jako tam to nebyl problém.

- **Ale myslíte, že kdybyste chtěla začít pracovat teď, že by to byl problém?**

V nějaké lepší práci by to byl problém určitě.

- **A co si představujete pod lepší prací?**

No tak třeba ne v kuchyni nebo ne uklízení.

- **A co tedy?**

Já nevím, já bych brala cokoliv. Já nevím, no tak, určitě bych se třeba nedostala na advokátku. Nevím ještě kam bych mohla.

- **Využila jste nějaké možnosti, abyste mohla dosáhnout vyššího vzdělání?**

Využila jsem, chtěla jsem si udělat dálkově střední školu, akorát, že ve škole mi to bylo zamítnuté, že mám malé dítě. Přitom každé mi tvrdil, že to jde. Právě jsem si to chtěla dodělat tu kadeřnici, tu střední školu. Bylo mi 20, mě právě řekli, že je problém v tom, že mám malé dítě.

- **Máte zkušenosti se vzdělávacími programy nebo granty ze strany vlády, nadací nebo neziskových organizací. (např. rekvalifikace od ÚP)**

Ne, nenabízeli na úřadu práce. Vůbec ne, vůbec se nezmiňovali.

- **Nevíte, že to existuje?**

Ne, vůbec ne. Tam akorát jediný, co mi řekli, že dálková škola co jde, tak je jenom do šestadvaceti.

- **Aha, tak to není pravda.**

To právě říká každý něco jinýho. Já nevím. No jako já jsem si chtěla udělat tu školu, prostě chtěla bych mít ten papír v ruce.

- **Jaké byly vaše rodinné podmínky a vzdělání rodičů v době, kdy jste se vzdělávala?**

No jedním slovem katastrofa. Na základní školu jsem docházela sama, máma ta se teda nestarala vůbec. Mě vlastně doprovázel děda a děda mi dělal svačiny. No a vlastně potom jeden čas se se s ní rozešel přítel (s mámou), no a mě nechala doma, takže vlastně v 9. Třídě jsem byla jenom v září ve škole. A potom v červnu. Takže vlastně potom přišel ospod, jestli teda půjdu já do výchovného ústavu, anebo mám máma do kriminálu, jenomže vlastně jsem měla malou ségru, tak jsem prostě řekla, že půjdu já, takže já jsem byla vlastně 3 roky ve výchovném ústavu. A tam vlastně jsem začala chodit na tu střední školu, protože mi to zařídil pan ředitel. Předtím jsme ale každou chvíli bydleli na jiném místě, máma nebyla schopná platit nájem.

- **Měla jste nebo máte podporu ze strany rodiny nebo okolí při snaze o dosažení vzdělání?**

Takže matky ne, ale dědy jo, ale ten už nežije. Teď to bude 8 let, no. A z máminy strany vůbec, ale v té době, kdy jste byla na tý základce, tak děda tam fungoval. Podporoval mě s babičkou jo, no svačiny, mi dělaly, chodili za mámu na třídní schůzky, nebo když se něco dělo.

- **A v tom diagnostickém ústavu to bylo jak?**

K něčemu mi to i pomohlo. Hlavně mi to otevřelo oči. Že vlastně v čem jsem celou dobu byla. Nechci tak žít a hlavně nechci, aby takhle vyrůstaly moje děti. V tom diagnostickém ústavu mě podporovali všichni, i pan ředitel, všichni, takže mě to těšilo a nutilo mě to.

Pak jsem ale otěhotněla, teda ve 2.ročníku, bylo to tříletý.

- **Takže vám chybí rok? Máte to přerušené?**

Jo, protože vlastně jsem byla těhotná. Paní ředitelka to věděla ve škole, akorát, že paní mistrové se to prostě nelíbilo, že prej nemůžu dělat s barvami s lakama, když jsem těhotná. Takže jsem to přerušila.

- **Máte dostupnost ke knihovně, počítači nebo jiným technologiím, které vám mohou pomáhat při studiu?**

Mám chytrý telefon a wifinu doma, co jsem si pořídila.

- **Jaké bariéry jste v minulosti zažila při snaze o dosažení vzdělání?**

Takže vlastně na základku jsem nechodila do té 9. třídy, kvůli mámě, protože vlastně se s ní rozešel přítel, takže furt brečela, že mám bejt doma, že mi napíše omluvenku do školy. No vlastně nesměla jsem ven, nemohla jsem nic. Skončila jsem v nemocnici se slepákem, zanedbaná výživa, prostě mi nedávala najíst třeba 4 dny. Takže vlastně nebýt dědy, tak nevím, jak bych to teda psychicky zvládala. Docházela jsem pak k psychiatrovi. Brala jsem prášky na to. Mámě byl přednější alkohol tvrděj, byla závislá teda a je pořád. 2 litry vodky denně. Už jsme se neviděly 7 a půl let. No takže potom jsem byla vlastně na základce v 9. třídě jenom v září ve škole, potom v červnu. Takže vlastně jsem prolezla s pětkama, ale prošla jsem, takže mám ukončeno 9 let, no ale už to začala řešit sociálka, ospod a policajti. Jenomže policajti mámu znali, takže věděli, jaká je, takže to neřešili, protože tam měla rodinu. Bejvalej manžel její byl policajt. No a vlastně potom přišel ospod s tím, teda buď půjdu já do diagnostického ústavu a nebo že mámu uzavřou, jenomže jsem měla malou ségru, o kterou jsem se starala, tak prostě jsem řekla, že půjdu já, že tam jsou ty možnosti prostě chodit na ty vycházky nebo prostě domů, abych tu ségru viděla. Prostě kdyby zavřeli mámu, tak už bych ji neviděla. Tak jsem šla já na 3 měsíce. Tam se mě ptali potom, jestli se budu chtít vrátit zpátky, nebo ne, tak jsem řekla, že nechci, protože vlastně tam jsem otevřela oči, že vlastně tam se chovali ke mně jinak, když jsem něco potřebovala, přišla jsem, věděla jsem, že to dostanu,

takže prostě už jsem k mámě zpátky nešla. Jezdila jsem domů jenom na víkend za segrou a pak zase zpátky. No a vlastně po 3 měsících, abych byla blíž k domovu tak mě přeřadili blíž do výchovného ústavu. Ségra byla malinká jí byly 2 roky, vlastně ona říkala mě mami.

Na střední jsem chodila řádně do školy, na praxi, neměla jsem špatný známky, nosila jsem dvojky, bavilo mě to, než teda jsem otěhotněla. No, takže tam nastal ten problém, nemusela jsem se starat o nic, platili všechno.

- **Co byste navrhla jako možnosti pro zlepšení situace a překonání bariér ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit?**

Nesmí si připouštět špatný lidi k tělu a nesmí se nechat ovlivnit, že to nemá cenu. Prostě, musíš si za tím jít, když to chceš, ať si za tím jdou.

- **Takže myslíte, že to okolí reaguje nějak na to, když někdo začne studovat?**

Reaguje, a kolikrát ne i dobře, ale třeba i špatně.

- **A to myslíte třeba jak?**

Prostě nutí toho člověka, aby to nedělal, že stejně se střední školou ničeho nedosáhne, že s malým dítětem to nejde a prostě takhle. Ať tomu nevěří, ať to udělá.

- **Co by jim mohlo pomoci?**

Motivace hlavně pomůže. A prostě, aby fakt do té školy došly. No ono taky záleží, jak se kdo nechá ovlivnit. A prostě pokavad' si jde za tím, že ho to nebaví, tak prostě do té školy nepůjde. Ale ten, co ho to baví, ať jde, ať to udělá, ať nejsou blbý a udělají si tu školu. Co já bych za to dneska dala, mít tu školu a mít ten papír, že mám něco, a ne nějakou pitomou základní školu.

- **Máte v současnosti nějaké vzdělávací cíle nebo plány do budoucna?**

No, školu si asi udělat nemůžu, nebo nevím do kolika let to je...

- **Můžete.**

Chtěla jsem a chtěla bych si udělat to dálkový, obor pekařka. Ne nebo prostě, co by byla možnost, tak bych si šla udělat. Jenom prostě, abych měla ten papír v ruce, že fakt jsem něco dokázala. Hlavně abychom mohli jít do svého bytu.

Rozhovor č.10

Dominica, 37 let, 5 dětí, ubytovna, samoživitelka

- **Jaké je vaše vzdělání a jaké zaměstnání teď děláte?**

Střední vzdělání, dělala jsem Management textilu a oděvnictví a práce teď žádná, jsem na rodičovské, A předtím, než jste byla na rodičovské?

Předtím, no to je před 9 lety. Předtím jsem dělala servírku většinou a pak jsem 3/4 roku po narození Týnky jsem dělala v kovovýrobě.

A ta střední škola to je s maturitou, ale jakoby nějak aktivně jsem se tomu nevěnovala, protože mě moc nešly výkresy a návrhy, jakoby, co se týče prodeje a managementu, to mi šlo, ale nenašla jsem uplatnění, tady nikde.

- **Myslíte si, že vaše vzdělání má vliv na vaše pracovní podmínky a kariérní možnosti?**

Myslím si, že vůbec právě. Nikde bych se neuplatnila, hlavně nevím ani kde já. Já jsem si vybrala docela takovou blbou školu, bych řekla. Je mi to úplně k prdu, hlavně mě to nebaví, nebo ten obchod by mě bavil, ale dostat se někam, kde se dneska uplatní management textilu to je docela problém, bych řekla.

- **Využila jste nějaké možnosti, abyste mohla dosáhnout vyššího vzdělání?**

Ne, nevyužila.

- **Máte zkušenosti se vzdělávacími programy nebo granty ze strany vlády, nadací nebo neziskových organizací. (např. rekvalifikace od ÚP)**

Jo jo, ale to jsem si nikdy nedělala.

- **Nikdy vám to ani nenabídli?**

Jo, to mi nabídli, ale nedělala jsem to. Zním třeba kurz na počítač. Jasný. Dneska už se dá udělat na všechno, že jo? Ty rekvalifikace snad jsou úplně na všechno. Teď si dělala právě Radka, jakoby sousedka, to s těma počítačema.

- **A vy jste o ně neměla zájem, vzhledem k tomu, že jste říkala, že s vaší střední se neuplatníte?**

No, předtím jsem to neřešila a teď jsem 9 let na mateřský, takže vůbec jsem zatím nad tím nepřemýšlela.

- **Jaké byly vaše rodinné podmínky a vzdělání rodičů v době, kdy jste se vzdělávala?**

Podmínky byly dobré. Táta ten měl, už prodal vlastně, svoje podíly, ten vymyslel počítačový firmy, takže ten vlastnil firmy, jakoby s počítačema, s provozem počítačů a tak dál a tak dál. A mamka ta byla účetní, oni už jsou teda starý, mamka už má 75 a tátovi je 65. Když jsem se narodila tak jsme bydleli v bytě velkým. Měli jsme byt z družstva, byli družstevníci a pak táta postavil barák, vlastně když jsem se narodila, tak začal stavět barák. No a pak jsme bydleli v baráku.

- **Měla jste nebo máte podporu ze strany rodiny nebo okolí při snaze o dosažení vzdělání?**

No to jsem měla právě až moc velkou. No ty chtěli, to bylo hrozný...

- **Takže vás to trošku odrazovalo?**

Možná asi jo, já nevím, možná je to to, že pak jsem se na to vykašlala, a to úplně na všechno. Že mě do toho nutil táta, chtěl, abych šla na gympl že jo, já jsem si ale nevěřila, takže jsem si našla teda obor s maturitou, aniž bych musela dělat přijímačky, protože jsem se toho bála. Takže možná proto jsem se i postavila na zadní. Takže možná proto. Oni chtěli hlavně úplně jinou střední že jo.

- **Máte dostupnost ke knihovně, počítači nebo jiným technologiím, které vám mohou pomáhat při studiu?**

Ne, jen mobil, ale tam asi to moc nejde jakoby.

- **Zažila jste v minulosti nějaké bariéry při snaze o dosažení vzdělání?**

Ne, ne, nebránilo mi v tom nic. Jenom já.

- **A teď kdybyste se rozhodla, že byste šla studovat, myslíte si, že by tam byly nějaké bariéry?**

Já bych šla... (smích) Tam by ale bariéry byly. Děti a pak finance určitě jakoby to má návaznost na ty děti, že jo? No to je asi tak všechno, protože kvůli těm dětem bych nemohla třeba nikam dojíždět daleko, neměla bych peníze na to to cpát vysloveně na školu, aby prostě nechybělo jim, že jo?

- **A jak myslíte, že by na to reagovalo okolí?**

V podstatě žádný okolí už kolem sebe nemám. Lidi z ubytovny, to mi je úplně jedno, asi by si klepali na hlavu, nebo já nevím. Tam je takový osazenstvo... (povzdech) . Vůbec si netroufám říct, jestli by na to byla nějaká reakce, protože ty mají hlavy úplně někde jinde. Tady tohle asi by je vůbec nikdy nenapadlo. To není moc. Tam nejsou normální ty lidi vůbec, takže.... Žádný vzdělání, hlavně tam asi nikdo nemá. Takže vůbec nevím A i kdyby bylo negativní, jako kdybych se rozhodla, tak je to moje věc.

- **Co byste navrhla jako možnosti pro zlepšení situace a překonání bariér ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit?**

Nějaký místo, kam by mohli dát děti na tu dobu, kdy by jezdily do školy. A finance. Já si myslím, že jiný problém by nemusel bejt.

- **Máte v současnosti nějaké vzdělávací cíle nebo plány do budoucna?**

Ne, a co se týče vzdělávání, až to bude ta chvíle, kdybych se mohla vzdělávat, tak už asi budu stará. Malému je rok a půl.

- **Ale za chvíli půjde do školy a vy do práce také někdy půjdete.**

Jo, tak za 3 roky to mi bude 40, do práce ještě půjdu, ale tak ještě na to se vzdělávat, to nevím. Jako ale nějaký ten rekvalifikační kurz to jakoby třeba jo. S tím bych asi neměla problém.

- **A třeba dálkové studiu?**

No to si myslím, že to už budu staráb. Do školy bych ale šla hned. Kdybych měla ten rozum a ty zkušenosti a ty roky toho trápení za sebou v té době, kdy jsem se vykašlala na tu školu, no. Ježišmarja... (je vidět, že je jí to velmi líto). rodiče měli pravdu, úplně ve všem, ale teď už je pozdě...

Rozhovor č.11

Zdeňka, 39 let, ubytovna, samoživitelka

- **Jaké je vaše vzdělání a jaké zaměstnání teď děláte?**

Pracuju jako pokladní prodavačka v bille. Vystudovanou mám integrovanou střední odbornou školu, dívčí katolickou na 2 roky jako šička, pomocná kuchařka, ošetřovatelka.

- **Myslíte si, že vaše vzdělání má vliv na vaše pracovní podmínky a kariérní možnosti?**

Asi by to mohlo mít vliv, mohla bych se věnovat tomu, co mám vystudované, ale nedala jsem to po smrtáku, co mi člověk, na kterého jsem se starala, jsem se o něj, tak mi zemřel v náručí, hlavně já jsem měla menší děti, takže jsem to psychicky nedala trochu.

Šičku nedělám, protože koukám na 1 oko a prostě mám s tím problém. Kuchařka, to jsem dělala vlastně, než jsem šla sem do Billy, tak jsem byla v hospodě, ale koronavirová doba.... Zavřeli, pustili okýnko a tam stačila jenom místní, ne dojíždějící. A dál už jsem to nehledala, protože tady už jsem 3 roky, takže jako na neurčito.

- **Využila jste nějaké možnosti, abyste mohla dosáhnout vyššího vzdělání?**

Ne. (Z další otázky, je ale jasné, že ano).

- **Máte zkušenosti se vzdělávacími programy nebo granty ze strany vlády, nadací nebo neziskových organizací. (např. rekvalifikace od ÚP)**

Jo, kurzy od úřadu práce, to mě posílali vlastně jakoby na takové posezení, jakoby asi 4 nebo 5 posezení, o tom kde si najít práci, a pak jsem to sama využila. Počítače, sice jakoby spoustu věcí umím, ale některý věci jsem se tam doučila to, co jsem neuměla, takže jakoby to jsem využila. A někde doma i jakoby mám doklad o tom, že jsem rekvalifikačním kurzem na počítači prošla a jakoby vysvědčení od toho učitele.

- **No a jak jste s tím byla spokojená? A využila jste to třeba potom?**

Využívám. Využívám to, protože tím, že to byl ten počítač, vlastně tak sice teď žádný jakoby nemám. Ale když se na něj dostanu, tak když potřebuju něco to, co jsem jakoby neuměla a naučila jsem se to tak to používám, prostě vím, už jak to použít. Víím, jak tohleto použít a víím si s více věcmi rady.

- **Jaké byly vaše rodinné podmínky a vzdělání rodičů v době, kdy jste se vzdělávala?**

Moje maminka pracovala jako pokojská. Hlavně mě nevychovala a vychovávala mě moje babička tady. No a jinak moje maminka je vyučená servírka a teda babička je kuchařka, v tu dobu už byla v důchodu, teda jakoby, když já jsem studovala.

- **Měla jste nebo máte podporu ze strany rodiny nebo okolí při snaze o dosažení vzdělání?**

Ano, od babičky, od maminky ne, protože moje maminka řekla, že já jsem hloupá, blbá, protože můj brácha má samý jedničky na základce, takže je inteligentnější, lepší, tak on bude mít střední školu a jeho bude podporovat a na mě peníze nedala, proto jsem bydlela já sama u babičky a u dědečka.

- **A jaké byly reakce okolí?**

Já se tam defakto skoro moc s nikým nestýkala, takže mě nikdo nepodporoval.

- **A jak je to v současnosti, podpořila by vás rodina a okolí?**

Možná dcera. Možná obě 2 dcery, kdybych řekla, že třeba si chci udělat tu školu, kterou jsem chtěla dělat, když mi bylo těch 15, tu zdravotní sestru, tak by podpořili. Sice jinak nemůžou než psychicky, ale to je podstatný, tak by mě jako pořád podporovali v tom, že ať se vzdělám, aspoň budu mít větší možnost si najít lepší práci za víc peněz, než mám teď.

- **Máte dostupnost ke knihovně, počítači nebo jiným technologiím, které vám mohou pomáhat při studiu?**

Mobil, počítač nemám, počítač odešel do věčnejch lovišť, a ještě mi nikdo žádný neposkytnul. A knihovna to tady je, tam nemám čas jít, protože když já mám čas, oni mají zavřeno, tak kvůli mě to myslím v tu dobu nebudou otevírat.

- **Jaké bariéry jste v minulosti zažila při snaze o dosažení vzdělání?**

Podkopávání od maminky s financema, neplacení internátu atd.

- **A jak by to bylo v současnosti?**

Okolí by řeklo, že jsem se zbláznila, že ve čtyřiceti jdu do školy studovat. Okolí by to nebralo pozitivně, asi by se mi smáli. Ale hlavně teda pro mě jsou podstatný moje děti a víc mě nezajímá.

- **Myslíte, že je k dispozici dostatek kvalitních škol?**

Nevím upřímně, ale já bych chtěla tam, co myslím, do Prahy. To mluvím o té zdravotní škole, tam co šly vlastně holky, co jsem s nima chodila do školy, a ony pokračovaly dál.

- **Co byste navrhla jako možnosti pro zlepšení situace a překonání bariér ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit?**

Se zvednout a jít do tý školy, podpora od okolí, od rodiny a pomoci s dětma. Já jsem na to sama, proto jsem nemohla studovat, ani jsem nemohla jít předtím, protože jsem byla sama na 2 děti a vím, že kolikrát ti chlapi stojí za houby s octem. Jakoby toto, hodně pomůže, když vám někdo pomůže s dětma, s domácností a psychicky vás podpoří v tom, že vám řekne „**Jo, máš na to, určitě máš na to, prostě seš šikovná.**“ Hodně to pomůže.

- **Máte v současnosti nějaké vzdělávací cíle nebo plány do budoucna?**

Moc ne. Tak kdyby se naskytla možnost tak jako bych to asi vzala všema deseti, když bych na to měla to jako každopádně. Ale jinak prostě momentálně finanční situace mi nedovoluje něco takového si dovolit.

Rozhovor č.12

Monika, 25 let, 4 děti, ubytovna

- **Jaké je vaše vzdělání a jaké zaměstnání teď děláte?**

Základní a teď jsem na rodičovském příspěvku

- **Pracovala jste někdy?**

Ne.

- **Takže jste byla celou dobu na rodičovské, po základní škole?**

Jo.

- **Myslíte si, že vaše vzdělání má vliv na vaše pracovní podmínky a kariérní možnosti?**

Tak určitě, že jo, nebudou mě nikde chtít se základkou. Asi nemám takový ty zkušenosti.

- **Myslíte praxi?**

Asi jo.

- **Využila jste nějaké možnosti, abyste mohla dosáhnout vyššího vzdělání?**

Ne.

- **Máte zkušenosti se vzdělávacími programy nebo granty ze strany vlády, nadací nebo neziskových organizací. (např. rekvalifikace od ÚP)**

Jo určitě jo, jakože třeba o to, co bych měla dělat nebo co bych mohla dělat?

- **Ano.**

Já jsem se učila 2 roky na pečovatelské služby, takže pak mi nabízeli na úřadu práce, že bych si mohla dokončit to vzdělání, pracovníka v sociálních službách. Jakoby chybělo mi půl roku.

- **A to jste přerušila? Takže byste se k tomu mohl vrátit? Po dětech?**

No jo, jako nevím, no jenže to ani nejde, je mi už 25.

- **To, ale jde.**

Jo? Já nevím?

- **Vy jste ten rekvalifikační kurz odmítla?**

Jo, kvůli dětem. A o jiných rekvalifikacích jsem neslyšela.

- **Jaké byly vaše rodinné podmínky a vzdělání rodičů v době, kdy jste se vzdělávala?**

Já jsem byla v dětském domově, a moje rodiče mají taky základku, táta pracoval jen brigádně a máma nepracovala.

- **Měla jste nebo máte podporu ze strany rodiny nebo okolí při snaze o dosažení vzdělání?**

Žádná, vůbec. V dětském domově jo, tam hlavně pan ředitel chtěl abych to dodělala.

- **A důvod proč jste tu školu nedodělala?**

Já jsem se blbě zamilovala... (říká zklamaně). Bylo mi pak vlastně 18 let a já odešla z dětského domova a nedodělala jsem to a do školy jsem přestala chodit kvůli tomu, že jsem odešla z dětského domova, je to škoda.

- **Máte dostupnost ke knihovně, počítači nebo jiným technologiím, které vám mohou pomáhat při studiu?**

Já nevím.

- **Počítač máte? Kartičku do knihovny?**

Ne.

- **Jaké bariéry jste v minulosti zažila při snaze o dosažení vzdělání?**

No prostě jsem otěhotněla po chvíli a do té školy jsem přestala chodit, takže bariérou byly děti.

- **A v současnosti by to bylo jak?**

Teď by to asi byly pořád ty děti, finance by byly asi taky problém, já to vůbec nechápu tu otázku ale.

- **Znova vysvětluji otázku.**

No není to v pohodě že jo.

- **A můžete to rozvést?**

No tak děti, peníze na to nejsou, teď momentálně nemám ani bydlení, a ani nikde není poblíž.

- **A co vaše okolí?**

Přítel ten by měl radost, myslím, že by mě podporoval. Ségra by taky byla ráda, zbytek nevím. Na ubytovně nevím asi by koukali blbě, protože oni takoví jsou, někdo tak řekne, že má něco víc, a hned jste za namyšlenou.

- **Co byste navrhla jako možnosti pro zlepšení situace a překonání bariér ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit?**

Co by jí pomohlo? To je těžká otázka, ale asi určitě to kdyby jí ostatní pomohli, tak asi jako kdyby jí rodina podpořila, třeba finančně, třeba s dětmi, s hlídáním a tak nějak, já fakt nevím.

- **Máte v současnosti nějaké vzdělávací cíle nebo plány do budoucna?**

No tak po tomhle tom rozhovoru asi jo. Jo, tak jako já nevím, já osobně bych chtěla, ale nevím kdy, ale když se podívám na ty děti, ale nevím, jestli by to bylo možné. Ráda bych se vrátila do toho oboru, co jsem dělala. Já dělala v kojeňáku a v domově důchodců, to mě bavilo, tak asi to.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Veronika Netušilová

Obor: Andragogika

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Bariéry ve vzdělávání žen ze sociálně vyloučených lokalit

Rok: 2022/2023

Počet stran textu bez příloh: 50

Celkový počet stran příloh: 30

Počet titulů českých použitých zdrojů: 19

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 21

Vedoucí práce: Doc. Dr. Milan Beneš